

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

ODGOVORI DEMOKRATSKIH DRUŠTAVA NA IZAZOVE
SUVREMENOG TERORIZMA - ANALIZA TEORIJE I
PRAKSE

-magistarski rad-

Kandidat

Jahović Samir

Broj indeksa: 708/II-SPS

Mentor

prof.dr. Vlado Azinović

Sarajevo, decembar 2023.

2023

Jahović Samir

Odgovori demokratskih društava na izazove suvremenog terorizma – analiza teorije i prakse

**FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE**

**ODGOVORI DEMOKRATSKIH DRUŠTAVA NA IZAZOVE
SUVREMENOG TERORIZMA - ANALIZA TEORIJE I
PRAKSE**

-magistarski rad-

Kandidat

Jahović Samir

Broj indeksa: 708/II-SPS

Mentor

prof.dr. Vlado Azinović

Sarajevo, decembar 2023.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA	6
1.1. Problem istraživanja	6
1.2. Predmet istraživanja	10
1.3. Sistem hipoteza.....	14
2. O terorizmu općenito	14
2.1. Definicija	15
2.2. Cilj terorizma.....	20
2.3. Rezime.....	21
3. Državni terorizam	24
3.1. Tamna strana upravljanja: istraživanje državnog terorizma i njegovih taktika	24
3.2. Demokratska država – laka meta, žrtva ili izazivač	26
3.3. Liberalna demokratija ili terorizam	29
3.4. Rezime.....	30
4. Da li je terorizam „oslobođenje od slobode“	33
4.1. Kako se boriti protiv terorizma.....	35
4.2. Rezime.....	43
5. Zaključak	46
6. Literatura	52

UVOD

Za terorizam se kaže da nije ni filozofija ni pokret nego sredstvo kojim se želi uplašiti i zastrašiti civilno stanovništvo, izazvati psihološki strah i nesigurnost (Wilkinson, 2002). Sličan stav o terorizmu iznosi i Primorac. On navodi kako terorizam treba definirati kao promišljenu upotrebu nasilja ili prijetnju nasiljem protiv nevinih ljudi. Cilj tog zastrašivanja je prisiljavanje tih, ili nekih drugih, ljudi da učine nešto što inače ne bi učinili. Tako definiran terorizam se prvenstveno shvaća kao sredstvo onih pojedinaca i grupa koje nemaju mogućnost za konvencionalni rat pa iznenadnim napadima upućuju na svoje postojanje i svoje ciljeve. Najpoznatiji i najuočljiviji oblici državnog terorizma jesu autoritarne vlade i totalitarni režimi. Svojom tajnom policijom, koja zapravo i nije tajna, provode represiju i kontrolu nad građanima. Kontrolira se i nadzire privatni i javni život svakog pojedinca. Građanin je, koji živi u takvom totalitarnom sistemu, svjestan da je žrtva državnog terorizma.

Mnoge su se liberalne države služile državnim terorizmom u različitim situacijama ali je taj terorizam bio ograničenog razmjera i ograničenih ciljeva. Nedostatak kontinuiteta ali i vjera građana u ustavno zagarantirane slobode i prava, osiguravalo je da takav državni terorizam bude neuočljiv. Primorac naglašava da je upravo taj neuočljivi državni terorizam najpodliji oblik terorizma jer se zasniva na obmani i prevari vlastitih građana. Temeljni je cilj terorista, koji su usmjereni na zemlje zapadne liberalne demokratije, dokinuti pro – zapadnu hegemoniju. Teroristi žele poniziti suparnika, u ovom slučaju zagovornike liberalne-demokratije, žele ga raniti tamo gdje je najosjetljiviji i pogoditi tamo gdje je najponosniji. Koristeći nevine žrtve kao sredstvo za postizanje svojih ciljeva oni ukazuju da su spremni na sve i da im moralne vrijednosti, ideali ljudskih prava ili načela pravednog rata ništa ne znače.

Huntington kaže da je Zapad, a posebice SAD, oduvijek bio misionarski nastrojen i uvjeren kako se ne-zapadne zemlje trebaju pokoriti zapadnim vrijednostima demokratije i slobodnog tržišta. Ono što Zapad propagira kao univerzalizam ostalima je, najčešće, imperijalizam. Ideja je „američkog univerzalizma“ oduvijek bila želja za dominacijom i naravno želja za profitom. Dok su njeni građani, uvjereni da žive u najsigurnijoj zemlji na svijetu, bili zabavljani putem masovne kulture i medija, dotle su njihove vođe, s ciljem za što većim profitom, operirali u drugim najčešće naftom bogatim zemljama. Svoje su akcije pravdali idejom „humanog interveniranja“ . Zapad oružjem i prisilom želi ne-zapadnim zemljama pokazati važnost i

značenje temeljnih ljudskih prava. Takvim svojim ponašanjem, svojom nepodnošljivom dominacijom, SAD su “hranile” nasilje kojim je ostali svijet prožet.

Nakon napada na WTC predsjednik SAD-a dobio je sve ovlasti za poduzimanje svih nužnih mjera, uključujući i upotrebu oružanih snaga za zaštitu od terorizma, kako u zemlji tako i u inozemstvu (te je ovlasti do tada imao Kongres). Kao posljedica toga danas predsjednik SAD-a ima ovlasti zatražiti zadržavanje svake osobe za koju se vjeruje, čak samo na temelju indicija, da surađuje ili bi mogla surađivati s terorističkim organizacijama. Te se osobe zatim transportiraju u X-Ray kamp u mornaričkoj bazi Guantanamo na jugoistoku Kube. Njima su oduzeta, ustavom i međunarodnim pravom, zajamčena ljudska prava kao što su pravo na slobodu, pravo na pošteno suđenje i čovječno postupanje. Iako je proglašen rat protiv terorizma, teroristima se, koji su uhvaćeni i zatvoreni, ne daje status ratnih zarobljenika. Razlog je taj što ratni zarobljenici, po međunarodnom zakonu, imaju pravo kako na suđenje tako i na čovječno postupanje. Zbog takvog ponašanja Baudrillard navodi da se danas borba protiv terorizma može opisati na jednostavan način „terorom protiv terora“.

1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. Problem istraživanja

Borba protiv terorizma stara je koliko i sam terorizam. U novije vrijeme ona dobiva i novu dimenziju, ali još uvijek nema uspješne rezultate. Razlog za to može se tražiti i u nemogućnosti postizanja konsenzusa oko definiranja šta je to terorizam i tko su teroristi.

Terorizam je globalni problem koji predstavlja značajnu prijetnju međunarodnoj sigurnosti. Međutim, definicija terorizma subjektivna je i razlikuje se među različitim skupinama, zbog čega je teško postići konsenzus. Ovaj rad ima za cilj istražiti tekuću bitku protiv terorizma i izazove njezina definiranja. Istaknut će argumente za i protiv postizanja konsenzusa o definiciji terorizma.

Praktične implikacije različitih teorijskih pristupa odgovoru na savremeni terorizam su različite. Predloženi rad ima potencijal da smanji krug ekstremizma¹. Takođe bi mogao

¹A New Stress-Based Model of Political Extremism. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3229259/

ponuditi načine da se ograniči, pa čak i preokrene ciklus ekstremizma, uz preusmjeravanje resursa u konstruktivnije napore za zaštitu i održavanje održivih demokratskih institucija i za okončanje tekućih unutrašnjih i vanjskih sukoba ². Osim toga, linija rada koja se fokusira na procese koji navode pojedince izložene terorističkim napadima da usvoje umjerenije ideologije mogla bi dodati ogromnu vrijednost ³. Ovo bi se moglo koristiti za istraživanje i razumijevanje obrasca ponašanja i onoga što pojedince vodi u ekstremizam. Nadalje, pristup odgovoru na savremeni terorizam zahtijevao bi korištenje svih elemenata nacionalne i međunarodne moći. To uključuje diplomatske, ekonomske, informacione, vojne i razvojne sposobnosti. Efikasan pristup reagovanju na savremeni terorizam morao bi da se pozabavi i osnovnim uslovima koji podstiču terorizam i specifičnim bezbjednosnim prijetnjama koje predstavljaju terorističke grupe ⁴. Konačno, praktične implikacije različitih teorijskih pristupa odgovoru na savremeni terorizam su ogromne i mogle bi ponuditi put naprijed za ublažavanje rizika od ekstremizma i terorizma širom svijeta.

1.1.1. Historija borbe protiv terorizma

Borba protiv terorizma nije nova pojava, budući da datira iz ranih napora u borbi protiv anarhističkih pokreta u kasnom 19. i ranom 20. stoljeću. Ti su rani napori bili usmjereni na suzbijanje nasilnih djela koja su počinili pojedinci ili skupine s političkim ili ideološkim motivima. Međutim, evolucija terorizma tijekom vremena učinila ga je sve težim za definiranje i borbu protiv njega. Pojava državno sponzoriranog terorizma, na primjer, dodala je novu dimenziju borbi protiv terorizma, budući da vlade mogu koristiti terorizam kao sredstvo za suzbijanje pobunjenika ili oporbenih skupina. Unatoč tim izazovima, rani napori u borbi protiv terorizma postavili su temelje za moderne strategije i taktike koje se danas koriste u borbi protiv terorizma.

Evolucija terorizma također je dovela do razvoja novih strategija i tehnologija za borbu protiv njega. Korištenje prikupljanja obavještajnih podataka, nadzora i ciljanih vojnih operacija postalo je sve raširenije posljednjih godina, dok vlade nastoje poremetiti terorističke mreže i spriječiti napade. Međutim, učinkovitost ovih strategija i dalje je predmet rasprave, jer često dolaze po cijenu građanskih sloboda i mogu dovesti do neželjenih posljedica. Osim toga,

² Ibidem

³ Ibidem

⁴ Ibidem

nedostatak konsenzusa o tome šta čini terorizam i tko su teroristi otežava razvoj učinkovite međunarodne saradnje u borbi protiv terorizma.

Trenutačno, borba protiv terorizma ostaje gorući globalni problem, s brojnim zemljama suočenim s prijetnjom terorističkih napada. Bosna i Hercegovina je, primjerice, identificirana kao potencijalna baza za islamske teroriste. Vijeće Europe, najveća međuvladina organizacija u Europi, također je uključeno u borbu protiv terorizma, radeći na razvoju međunarodnog pravnog okvira za borbu protiv terorizma. Unatoč tim naporima, borba protiv terorizma ostaje složen i trajan izazov, bez jasnog rješenja na vidiku.

1.1.2. Izazovi u definiranju terorizma i identifikaciji terorista

Jedan od najvećih izazova u borbi protiv terorizma je nedostatak konsenzusa o definiciji samog terorizma. Različite zemlje i organizacije imaju vlastite definicije terorizma, što otežava razvoj jedinstvenog pristupa borbi protiv njega. Ovaj nedostatak konsenzusa također može dovesti do zloupotrebe pojma "terorizam", budući da ga neke države mogu koristiti da opravdaju nasilje koje sponzorira država ili da potisnu političku opoziciju. Bez jasne i dogovorene definicije terorizma, teško je učinkovito identificirati i kazneno goniti teroriste.

Identificiranje terorista još je jedan značajan izazov u borbi protiv terorizma. Terorističke skupine često djeluju tajno i koriste sofisticirane metode kako bi prikrijele svoje aktivnosti i identitet. Štaviše, teroristi mogu dolaziti iz različitih sredina i možda se ne uklapaju u stereotipnu sliku terorista. To otežava agencijama za provođenje zakona učinkovito identificiranje i praćenje potencijalnih terorista. Osim toga, upotreba tehnologije i društvenih medija teroristima je olakšala komunikaciju i planiranje napada bez otkrivanja, dodatno komplicirajući napore da se identificiraju i spriječe terorističke aktivnosti.

Politički i kulturni čimbenici također igraju značajnu ulogu u percepciji terorizma. Različite političke i kulturne perspektive mogu utjecati na to kako se terorizam definira i tko se smatra teroristom. Na primjer, neke skupine mogu smatrati nasilne činove protiv percipiranog tlačitelja legitimnim oblikom otpora, dok druge iste radnje mogu smatrati terorizmom. Osim toga, čimbenici kao što su vjera, etnička pripadnost i nacionalnost mogu doprinijeti percepciji terorizma, što dovodi do stereotipa i predrasuda koje mogu spriječiti napore u borbi protiv terorizma. Bavljenje ovim političkim i kulturnim čimbenicima ključno je za razvoj sveobuhvatnijeg i učinkovitijeg pristupa borbi protiv terorizma.

1.1.3. Potreba za jedinstvenim globalnim pristupom borbi protiv terorizma

Borba protiv terorizma je globalno pitanje koje zahtijeva jedinstven pristup svih nacija. Međunarodna saradnja ključna je u borbi protiv terorizma, budući da terorističke aktivnosti često nadilaze nacionalne granice. Radeći zajedno, zemlje mogu razmjenjivati obavještajne podatke, koordinirati napore i provoditi učinkovite strategije za borbu protiv terorizma. To može uključivati mjere kao što su zajedničke vojne operacije, razmjena obavještajnih podataka i koordinirani napori za ometanje finansiranja terorizma.

Tehnologija igra ključnu ulogu u borbi protiv terorizma jer može omogućiti učinkovitiji nadzor, prikupljanje obavještajnih podataka i komunikaciju. Napredak tehnologije olakšao je teroristima koordinaciju i izvođenje napada, ali je također agencijama za provođenje zakona pružio nove alate za praćenje i ometanje terorističkih aktivnosti. Na primjer, tehnologija prepoznavanja lica i analitika podataka mogu pomoći u prepoznavanju potencijalnih prijetnji i praćenju kretanja terorista. Osim toga, platforme društvenih medija mogu se koristiti za nadzor i praćenje ekstremističke propagande, prepoznavanje obrazaca radikalizacije i sprječavanje širenja ekstremističkih ideologija.

Osim rješavanja neposredne prijetnje od terorizma, također je bitno riješiti temeljne uzroke terorizma kako bi se spriječila radikalizacija i ekstremizam. To može uključivati rješavanje problema kao što su siromaštvo, nejednakost i politička nestabilnost. Rješavanjem ovih temeljnih problema može biti moguće spriječiti pojedince da se okrenu ekstremističkim ideologijama i uključe u terorističke aktivnosti. Osim toga, promicanje obrazovanja, tolerancije i kulturnog razumijevanja može pomoći u borbi protiv ekstremističke propagande i promicanju mirnog suživota. Rješavanjem temeljnih uzroka terorizma moglo bi se uopće spriječiti da radikalizacija i ekstremizam zavladaju.

Zaključno, borba protiv terorizma ima dugu historiju i razvijala se tokom vremena. Međutim, nedostatak konsenzusa o definiranju terorizma i identificiranju terorista otežava postizanje uspješnih rezultata. Ključno je imati jedinstveni globalni pristup borbi protiv terorizma, koji uključuje međunarodnu saradnju, korištenje tehnologije i rješavanje temeljnih uzroka terorizma kako bi se spriječila radikalizacija. Samo zajedničkim radom možemo se nadati da ćemo postići napredak u borbi protiv terorizma i stvoriti sigurniji svijet za sve.

1.2. Predmet istraživanja

Kada se neprijatelj naziva „zlo“ (osovina zla) i karakterizira na način da on može biti bilo tko i bilo gdje, nameće se pitanje kako ga pobijediti? Kakvu korist, zapravo, političke vlasti imaju od pobjede nad njim? Sada im je on (a i uvijek su postojali nekakvi manje ili više opasni neprijatelji) strašno jak argument za provođenje kontrole, oduzimanje slobode i nadgledanja svojih građana. Teorijski pristupi odgovoru na savremeni terorizam uključuju niz strategija. Jedna takva strategija je smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma⁵. To bi moglo uključivati angažovanje međunarodne zajednice da svoje napore i resurse usmjeri na područja koja su najviše ugrožena⁶. Osim toga, potrebno je koristiti sve elemente nacionalne i međunarodne moći, te poduzeti direktnu i kontinuiranu akciju protiv terorističkih organizacija globalnog dometa i svih državnih sponzora terorizma koji pokušavaju da steknu ili koriste oružje za masovno uništenje⁷. Pažljivo i precizno rukovanje obavještajnim informacijama je također od suštinskog značaja, uz balansiranje brze i odlučne akcije s javnim uvjerenjem⁸. Signaliziranje protivnicima da je društvo ujedinjeno, otporno i da neće biti maltretirano je važno, kao i podrška provođenju zakona uz pozivanje na odgovornost za nezakonito ponašanje⁹. Obavještavanje javnosti o nivoima prijetnji također je neophodno uz izbjegavanje panike i budnosti¹⁰. Strateški antiteroristički stav također uključuje rješavanje javnih strahova, inspiriranje povjerenja u demokratske vrijednosti i promicanje nade u sigurniju budućnost¹¹. Ministarstvo odbrane i agencije za provođenje zakona treba da konceptualiziraju napore u borbi protiv domaćeg ekstremizma kao pitanje samoodbrane i podrške svom osoblju¹². Eliminacija ekstremističkih ideologija među pripadnicima vojske i priprema za napade na vladine institucije mogu pomoći¹³. Zapovjednici bi također trebali izgraditi okruženje povjerenja za prijavljivanje i rješavanje ekstremističkih ideologija¹⁴. Važno je prepoznati da se domaći terorizam povećava od ekstremista više ideologija, te da rizik od napada na vladine institucije može biti pogoršan

⁵ The National Security Strategy of the United States of America. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html

⁶ Ibidem

⁷ Ibidem

⁸ Fighting Terrorism: The Democracy Advantage. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz www.journalofdemocracy.org

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem

¹¹ Ibidem

¹² The Military, Police, and the Rise of Terrorism in the United States. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz www.csis.org

¹³ Ibidem

¹⁴ Ibidem

pitanjima kao što su kontrola oružja, imigracija i politika Covid-19¹⁵. Za borbu protiv ovoga, važno je uskratiti sponzorstvo, podršku i utočište teroristima uvjeravanjem ili primoravanjem država da prihvate svoje suverene odgovornosti¹⁶. Osim toga, mora se voditi rat ideja da bi se pobijedila bitka protiv međunarodnog terorizma, a terorizam treba posmatrati kao nelegitimno ponašanje slično ropstvu, piratstvu ili genocidu¹⁷. Konačno, sve respektabilne vlade moraju se suprotstaviti terorizmu, a ne tolerisati ga niti podržavati¹⁸.

1.2.1. Razumijevanje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za terorizam

U odgovoru na savremeni terorizam, jedna strategija je fokusiranje na smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma. Ti uslovi mogu biti društveni, ekonomski ili politički faktori koji doprinose osjećaju marginalizacije, nepravde i ozlojeđenosti. Baveći se ovim temeljnim pitanjima, moguće je smanjiti privlačnost ekstremističkih ideologija i spriječiti pojedince da se okrenu nasilju. Neki primjeri osnovnih uslova koji mogu doprinijeti terorizmu uključuju: - Siromaštvo i ekonomska nejednakost - Politička represija i korupcija - Socijalna isključenost i diskriminacija. Rješavanje ovih temeljnih pitanja može uključivati niz pristupa, uključujući promoviranje ekonomskog razvoja, jačanje demokratskih institucija i rješavanje sistemskih nejednakosti.

Drugi važan faktor koji može doprinijeti razvoju terorizma su ideološke i vjerske motivacije. Terorističke grupe često zastupaju ekstremističke ideologije koje opravdavaju nasilje nad navodnim neprijateljima, a vjerska uvjerenja također mogu igrati ulogu u motiviranju pojedinaca da se upuste u nasilna djela. Razumijevanje i rješavanje ovih motiva može uključivati promoviranje međuvjerskog dijaloga, suzbijanje ekstremističke propagande i promoviranje tolerancije i razumijevanja u različitim zajednicama. Smanjenjem privlačnosti ekstremističkih ideologija, moguće je spriječiti pojedince da se okrenu nasilju kao sredstvu izražavanja svojih uvjerenja.

Historijski i kulturni kontekst u kojem se terorizam pojavljuje je također važan faktor koji treba uzeti u obzir. Historijske pritužbe, kulturne tenzije i drugi kontekstualni faktori mogu doprinijeti razvoju ekstremističkih ideologija i pribjegavanju nasilju. Rješavanje ovih temeljnih pitanja može uključivati promoviranje pomirenja, rješavanje historijskih nepravdi i

¹⁵ Ibidem

¹⁶ The National Security Strategy of the United States of America. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem

promoviranje međukulturalnog razumijevanja i dijaloga. Osim toga, granična kontrola i provođenje zakona također mogu igrati ulogu u sprječavanju terorizma sprečavanjem kretanja pojedinaca i materijala koji se mogu koristiti za izvođenje napada. Rešavanjem osnovnih uslova koji doprinose terorizmu, moguće je spriječiti razvoj ekstremističkih ideologija i smanjiti rizik od terorističkih napada.

1.2.2. Strategije za smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za terorizam

Jedna od ključnih strategija za odgovor na savremeni terorizam je adresiranje društvenih, ekonomskih i političkih faktora koji stvaraju okruženje pogodno za razvoj terorizma. Ovaj pristup uključuje identifikaciju i rješavanje osnovnih uzroka terorizma, kao što su siromaštvo, društvena nejednakost, politička represija i korupcija. Postupanjem prema ovim osnovnim uslovima moguće je smanjiti privlačnost ekstremističkih ideologija i ograničiti regrutovanje pojedinaca u terorističke organizacije. Ovaj pristup zahtijeva dugoročnu posvećenost rješavanju strukturalnih pitanja koja doprinose razvoju terorizma.

Drugi pristup odgovoru na savremeni terorizam je suprotstavljanje ideološkim i religijskim motivima koji podstiču terorističke aktivnosti. Ova strategija uključuje promoviranje alternativnih narativa i ideologija koje osporavaju ekstremističke stavove i promovišu toleranciju i razumijevanje. To se može postići kroz edukaciju i programe širenja koji promoviraju kulturno razumijevanje i poštovanje različitosti. Suprotstavljanjem ekstremističkim ideologijama moguće je smanjiti privlačnost terorističkih grupa i ograničiti njihovu mogućnost regrutacije novih članova.

Treća strategija za odgovor na savremeni terorizam je promoviranje kulturnog razumijevanja i tolerancije. Ovaj pristup uključuje prepoznavanje i poštovanje kulturnih razlika i promoviranje dijaloga i razumijevanja između različitih zajednica. Promoviranjem kulturnog razumijevanja i tolerancije moguće je smanjiti vjerovatnoću međugrupnih sukoba i ograničiti privlačnost ekstremističkih ideologija. Ovaj pristup zahtijeva posvećenost izgradnji mostova između različitih zajednica i promoviranju međusobnog poštovanja i razumijevanja. U zaključku, odgovor na savremeni terorizam zahtijeva višestruki pristup koji se bavi osnovnim društvenim, ekonomskim i političkim faktorima koji doprinose razvoju terorizma, suprotstavlja se ekstremističkim ideologijama i vjerskim motivacijama i promovira kulturno razumijevanje i toleranciju. Usvajanjem sveobuhvatnog pristupa odgovoru na terorizam,

moguće je smanjiti privlačnost ekstremističkih ideologija i ograničiti mogućnost terorističkih grupa da regrutuju nove članove i izvode napade.

1.2.3. Sprovođenje strategija za smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za terorizam

Jedna od najefikasnijih strategija za odgovor na savremeni terorizam je smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma. To se može postići kroz saradnju vlada, nevladinih organizacija i lokalnih zajednica. Radeći zajedno, ove grupe mogu identificirati i riješiti temeljna pitanja koja doprinose razvoju terorizma. Ovaj pristup uključuje dugoročnu posvećenost rješavanju pitanja kao što su siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost, što može stvoriti plodno tlo za ekstremističke ideologije. Smanjenjem ovih osnovnih uslova, vjerovatnoća terorizma može se značajno smanjiti.

Efikasni komunikacioni i obrazovni programi su također neophodni za smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma. Ovi programi mogu pomoći u promicanju razumijevanja i tolerancije između različitih zajednica, a također mogu pomoći u borbi protiv ekstremističkih ideologija. Obrazovni programi mogu pomoći u promicanju kritičkog mišljenja i pružiti pojedincima alate koji su im potrebni za analizu i izazivanje ekstremističkih narativa. Učinkoviti komunikacijski programi mogu pomoći u promoviranju dijaloga između različitih grupa i također mogu pomoći u suzbijanju širenja ekstremističke propagande.

Konačno, neophodno je redovno procjenjivati efikasnost strategija usmjerenih na smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma. Ovo uključuje praćenje uticaja programa i inicijativa i prilagođavanje po potrebi. Redovnom procjenom djelotvornosti strategija moguće je identifikovati oblasti koje zahtijevaju poboljšanje i prema tome prilagoditi strategije. Ovaj pristup osigurava da se resursi koriste efikasno i da su programi prilagođeni specifičnim potrebama zajednica kojima služe. Usvajanjem ovog pristupa moguće je razviti održive strategije koje imaju trajni uticaj na smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma.

U zaključku, odgovor na savremeni terorizam zahtijeva višestruki pristup koji uključuje smanjenje osnovnih uslova koji stvaraju okruženje za razvoj terorizma. Ovo uključuje razumijevanje društvenih, ekonomskih i političkih faktora, kao i ideoloških i vjerskih motiva, te historijskih i kulturnih konteksta. Strategije za smanjenje ovih stanja uključuju rješavanje društvenih, ekonomskih i političkih faktora, suprotstavljanje ideološkim i vjerskim

motivacijama i promoviranje kulturnog razumijevanja i tolerancije. Implementacija ovih strategija zahtijeva saradnju između vlada, nevladinih organizacija i lokalnih zajednica, kao i efikasnu komunikaciju i obrazovne programe. Važno je kontinuirano procjenjivati djelotvornost ovih strategija i prilagođavati ih prema potrebi za efikasan odgovor na savremeni terorizam.

1.3. Sistem hipoteza

Generalna hipoteza: Terorizam je pojava poznata stoljećima. Borba protiv terorizma stara je koliko i sam terorizam. U novije vrijeme ona dobiva i novu dimenziju, ali još uvijek nema uspješne rezultate. Razlog za to može se tražiti i u nemogućnosti postizanja konsenzusa oko definiranja šta je to terorizam i tko su teroristi.

Posebna hipoteza 1: Sama se percepcija terorizma promijenila nakon napada na WTC a time i organizacija borbe protiv terorizma. Ta borba danas, u nastojanjima da pobijedi terorističke organizacije, ostavlja dubok trag na institucije i procese u liberalno-demokratskim državama.

Posebna hipoteza 2: Pojedinaac je na Zapadu žrtva terorističkih napada, ali istovremeno i žrtva sve veće kontrole i „oslobađanja od slobode“ koju provode, u borbi protiv terorizma, legitimno izabrane političke vlasti.

Posebna hipoteza 3: Danas postoji velika opasnost od toga da liberalne-demokratske države, u interesu odbrane od terorizma, počnu provoditi državni terorizam nad svojim slobodnim građanima, a sve u svrhu sigurnosti.

2. O terorizmu općenito

Terorizam je složen fenomen koji uključuje nasilno djelovanje pojedinaca ili skupina s ciljem postizanja političkih, ideoloških, vjerskih ili društvenih promjena. On predstavlja ozbiljnu prijetnju sigurnosti i stabilnosti društava diljem svijeta. Evo nekoliko ključnih karakteristika terorizma:

- **Politika nasilja:** Teroristi koriste nasilje kao sredstvo za postizanje svojih ciljeva. Cilj terorizma nije samo izazivanje haosa ili nanošenje štete, već prikazivanje snage, širenje straha i izazivanje političkih promjena.
- **Ideološka motivacija:** Teroristi su često motivirani ideološkim uvjerenjima, kao što su ekstremizam, separatizam, religijski fundamentalizam ili politički ekstremizam. Njihovi motivi mogu biti nacionalistički, vjerski, socijalni ili ideološki.

- **Ciljevi i metode:** Teroristički ciljevi mogu biti različiti, uključujući rušenje vlasti, promjenu političkog poretka, nametanje ideologije ili vjerskih uvjerenja, osvetu ili stvaranje straha i panike. Teroristi koriste razne metode, uključujući bombaške napade, otimačine, oružane napade, cyber napade i samoubilačke napade.
- **Ciljno usmjereno nasilje:** Teroristi često ciljaju na civile, nevine ljude koji nemaju izravnu vezu s njihovim ideološkim ili političkim ciljevima. Njihov cilj je izazvati strah i nesigurnost u društvu, kao i privući medijsku pažnju.
- **Međunarodna dimenzija:** Terorizam nije ograničen na pojedinačne države ili regije. Globalizacija i napredak tehnologije omogućili su teroristima da djeluju preko granica i koriste međunarodne mreže za podršku, regrutiranje i finansiranje.

Danas postoji velika opasnost od toga da liberalne-demokratske države, u interesu odbrane od terorizma, počnu provoditi državni terorizam nad svojim slobodnim građanima, a sve u svrhu sigurnosti. Teroristi koriste nasilje kao sredstvo za postizanje svojih ciljeva, što može varirati od širenja straha do unošenja političkih promjena. To znači da pojedinac na Zapadu nije samo žrtva terorističkih napada, već i žrtva sve veće kontrole i „slobode“ koju provode legitimno izabrane političke vlasti u borbi protiv terorizma.

Realnost je da, iako su mjere sigurnosti neophodne, postoji rizik da će, u ime borbe protiv terorizma, sloboda pojedinca biti ograničena. Stoga je od suštinskog značaja da i vlade i pojedinci razumiju ciljeve i motivaciju terorističkih aktivnosti. Često su teroristi motivirani ideološkim uvjerenjima, kao što su ekstremizam, separatizam, vjerski fundamentalizam ili politički ekstremizam. Njihovi motivi mogu biti nacionalistički, vjerski, društveni ili ideološki.

Važno je prepoznati da borba protiv terorizma može imati strašne posljedice po ličnu slobodu i da vlade moraju nastojati da uravnoteže sigurnost i slobodu.

2.1. Definicija

Definicija terorizma je subjektivna i razlikuje se među različitim skupinama. Ne postoji univerzalno prihvaćena definicija terorizma, a različite skupine imaju različite motive za definiranje terorizma na određene načine. Na primjer, vlade mogu široko definirati terorizam kako bi opravdale nadzor i druge mjere koje krše prava pojedinca. S druge strane, nedržavni

akteri mogu usko definirati terorizam kako bi napravili razliku između legitimnog političkog neslaganja i terorističkih djela. Nedostatak konsenzusa o definiciji terorizma može dovesti do zabune i spriječiti napore u borbi protiv njega.

Definiranje terorizma važno je za učinkovitu borbu protiv njega. Jasna definicija terorizma može pomoći u prepoznavanju i prioritizaciji prijetnji. Zajednička definicija terorizma može olakšati međunarodnu saradnju. Jasna definicija može pomoći u razlikovanju legitimnog političkog neslaganja i terorističkih djela. Stoga bi napori u borbi protiv terorizma bili učinkovitiji sa zajedničkom definicijom.

Izazov postizanja konsenzusa o definiciji terorizma može omesti međunarodnu saradnju. Različite zemlje mogu imati različite definicije terorizma koje možda nisu u skladu jedna s drugom. Bez zajedničke definicije može biti teško koordinirati i sarađivati u borbi protiv terorizma. Nedostatak međunarodne saradnje može teroristima olakšati prekogranično djelovanje.

Nedostatak konsenzusa o definiciji terorizma ne znači da su napori protiv terorizma neučinkoviti. Protuteroristički napori još uvijek mogu biti uspješni bez zajedničke definicije terorizma. Nedostatak konsenzusa o definiciji terorizma ne mora nužno ometati međunarodnu saradnju. Vlade mogu poduzeti mjere kako bi osigurale da protuteroristički napori ne krše građanske slobode i ljudska prava.

Nedostatak jasne definicije terorizma može narušiti građanske slobode i ljudska prava. Vlade mogu koristiti široke definicije terorizma kako bi opravdale nadzor i druge mjere koje krše prava pojedinca. Nedostatak konsenzusa o definiciji terorizma može dovesti do zabune oko toga koje se akcije smatraju terorističkim djelima. Korištenje nejasnih definicija terorizma može dovesti do kriminalizacije legitimnog političkog neslaganja.

Subjektivna priroda terorizma ne znači da se ne može definirati. Iako različite skupine mogu imati različite motive za definiranje terorizma na određene načine, još uvijek postoje zajednički elementi koji se mogu koristiti za njegovo definiranje. Činjenica da je terorizam subjektivan ne znači da se ne može objektivno definirati. Nedostatak konsenzusa o definiciji terorizma ne bi se trebao koristiti kao izgovor za izbjegavanje njegove definicije.

Tekuća borba protiv terorizma zahtijeva zajedničku definiciju terorizma kako bi bila učinkovita. Međutim, izazovi postizanja konsenzusa o definiciji terorizma su značajni. Iako postoje valjani argumenti s obje strane ovog pitanja, ključno je dati prioritet ljudskim pravima

i građanskim slobodama u borbi protiv terorizma. Stoga je pronalaženje zajedničke tačke pri definiranju terorizma ključno kako bi se osiguralo da su naponi u borbi protiv njega učinkoviti i pravedni.

Tačno je da je terorizam prisutan tijekom historije, i borba protiv terorizma je složen i dugotrajan izazov. Definicija terorizma i identifikacija terorista zaista mogu biti izazovne zbog različitih političkih, ideoloških i kulturnih perspektiva. Postizanje globalnog konsenzusa o definiciji terorizma i kriterijima za identifikaciju terorista može biti izuzetno teško zbog ovih različitih stajališta.

Postoje mnoge međunarodne organizacije, kao što su UN, koje su se trudile donijeti univerzalno prihvatljivu definiciju terorizma. Međutim, do danas nisu postignuti potpuni konsenzus i sveobuhvatna međunarodna definicija terorizma.

Ova nedosljednost i nedostatak konsenzusa može otežati međunarodnu saradnju i koordinaciju u borbi protiv terorizma. Države imaju različite pristupe u suzbijanju terorizma, a to može ometati učinkovito djelovanje protiv terorističkih prijetnji.

Unatoč izazovima definicije, međunarodna zajednica je prepoznala potrebu za saradnjom u borbi protiv terorizma. Postignuti su naponi da se usklade zakoni, poboljša razmjena obavještajnih podataka i osnaže međunarodne institucije kako bi se zajedno suočili s terorističkim prijetnjama.

U konačnici, postizanje konsenzusa u definiranju terorizma i identifikaciji terorista može zahtijevati daljnje dijaloge, pregovore i zajedničke napore među državama. Važno je imati na umu da se borba protiv terorizma ne može svesti samo na definiciju, već zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje sigurnost, prevenciju, saradnju i razvoj demokratskih institucija.

2.1.1. *Subjektivnost terorizma: razumijevanje različitih definicija i motiva*

Terorizam je fenomen koji muči društva vijekovima, ali njegova definicija ostaje veoma subjektivna. Nedostatak univerzalne definicije terorizma često je dovodio do politizacije i zloupotrebe termina, što otežava razlikovanje legitimnog političkog neslaganja i terorističkih akata. U ovom radu ćemo istražiti različite definicije terorizma i ispitati različite motive koji stoje iza njega.¹⁹ Jasno razumijevanje ovih pitanja je od suštinskog značaja za efikasne napore

¹⁹ Counter-Terrorism Module 4 Key Issues: Defining Terrorism. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.unodc.org

u borbi protiv terorizma. Prvo pitanje koje moramo riješiti jesu različite definicije terorizma. Terorizam je sporni termin koji ima različita značenja za različite ljude i vlade. Jedna od posljedica nedostatka jasne definicije je da se može zloupotrijebiti za suzbijanje neterorističkih ili čak ne-kriminalnih aktivnosti. Stejt department SAD-a definiše terorizam kao „nasilna, kriminalna djela koja su počinili pojedinci i/ili grupe koje su inspirisale ili su povezane sa određenim stranim terorističkim organizacijama ili nacijama“. S druge strane, terorističke grupe imaju svoje definicije terorizma, koje opravdavaju svoje djelovanje kao legitiman otpor ugnjetavanju i okupaciji. Ove različite definicije terorizma ističu subjektivnost pojma i potrebu za većim konsenzusom.²⁰

Drugo pitanje koje moramo razmotriti su različiti motivi iza terorizma. Terorizam se često povezuje s političkim ili vjerskim motivima, ali postoje i ekonomski i društveni faktori koji tome doprinose.²¹ Na primjer, terorizam koji sponzorira država može se koristiti za postizanje političkih ciljeva, kao što je destabilizacija suparničke vlade. Ekonomski faktori kao što su siromaštvo, nejednakost i nezaposlenost također mogu doprinijeti terorizmu. Društveni faktori kao što su marginalizacija, diskriminacija i politika identiteta također mogu igrati ulogu u motiviranju terorističkih akcija²². Razumijevanje različitih motiva iza terorizma ključno je za osmišljavanje efikasnih strategija borbe protiv terorizma.

Treće pitanje koje moramo ispitati su implikacije subjektivnih definicija i motiva u borbi protiv terorizma. Jedna od posljedica subjektivnih definicija je da to može dovesti do toga da različite zemlje imaju različite definicije terorizma, koje možda nisu u skladu jedna s drugom. To može otežati koordinaciju i saradnju u borbi protiv terorizma, ometajući međunarodnu saradnju. Štaviše, subjektivni motivi koji stoje iza terorizma mogu otežati identifikaciju i određivanje prioriteta prijetnji. Fokusiranje na same terorističke događaje, a ne na motive prilikom izvještavanja o terorizmu može ograničiti broj ljudi koji se mogu nazvati teroristima. Stoga je važno uzeti u obzir subjektivnost terorizma pri izradi strategija borbe protiv terorizma.²³

U zaključku, subjektivnost terorizma je složeno pitanje koje zahtijeva nijansirano razumijevanje. Nedostatak univerzalne definicije terorizma i različiti motivi koji stoje iza toga

²⁰ Terrorism Definitions. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.fbi.gov/investigate/terrorism

²¹ Definition of Terrorism - Social and Political Effects. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz jmvh.org

²² The Escalating Terrorism Problem in the United States. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.csis.org

²³ The Military, Police, and the Rise of Terrorism in the United (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.csis.org

otežavaju efikasnu borbu protiv terorizma.²⁴ Međutim, razumijevanjem ovih pitanja, možemo razviti efikasnije strategije za borbu protiv terorizma. Od suštinske je važnosti da radimo na zajedničkoj definiciji terorizma i da se pozabavimo osnovnim političkim, ekonomskim i društvenim faktorima koji tome doprinose.²⁵ Tek tada se možemo nadati da ćemo se efikasno boriti protiv terorizma i spriječiti buduće akte nasilja.

Terorizam je kompleksan i subjektivan koncept, čije razumijevanje i definiranje varira ovisno o perspektivi, kontekstu i interesima različitih aktera. Subjektivnost terorizma proizlazi iz različitih definicija i motiva koji se povezuju s tim pojmom. Evo nekoliko ključnih aspekata subjektivnosti terorizma:

- **Definicije terorizma:** Postoji mnogo različitih definicija terorizma, čak i među državama i međunarodnim organizacijama. Neki se fokusiraju na nasilje koje provode nevladine skupine protiv civila radi postizanja političkih ciljeva, dok drugi šire definiciju kako bi obuhvatili i nasilje državnih aktera ili vojne organizacije. Različite definicije mogu rezultirati različitim percepcijama i tumačenjima terorizma.
- **Motivi terorista:** Teroristički napadi često se provode iz različitih motiva, uključujući političke, vjerske, nacionalne ili ideološke ciljeve. Različiti motivi mogu dovesti do različitih percepcija terorizma. Ono što jedna grupa smatra terorizmom, druga može vidjeti kao borbu za slobodu ili otpor okupaciji.
- **Percepcija u odnosu na politički kontekst:** Terorizam često dobiva političku dimenziju. Države ili organizacije koje se suočavaju s terorističkim prijetnjama mogu koristiti terminologiju terorizma kako bi opravdali svoje vojne akcije ili ograničili građanske slobode. Ovo može dovesti do percepcijskog sukoba između terorista i tih aktera.
- **Medijska pokrivenost:** Medijska pokrivenost terorističkih događaja može utjecati na percepciju terorizma. Mediji često biraju kako će opisivati terorističke napade i teroriste, što može oblikovati javno mišljenje i stvoriti stereotipe.
- **Kulturne razlike:** Različite kulture i društva imaju različite poglede na terorizam. Ono što se smatra terorizmom u jednoj kulturi može se doživljavati kao borba za pravdu ili otpor u drugoj kulturi. Kulturni kontekst igra važnu ulogu u razumijevanju terorizma.

²⁴ Media and terrorism. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz pace.coe.int/files/10914/html

²⁵ Pushed to Extremes: Domestic Terrorism amid Polarization (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.csis.org

U zaključku, subjektivnost terorizma proizlazi iz različitih definicija, motiva i konteksta povezanih s tim pojmom. Razumijevanje terorizma zahtijeva pažljivo razmatranje različitih perspektiva i osjećaja koji se vežu uz taj pojam. To je ključno kako bi se razvile učinkovite strategije za borbu protiv terorizma i zaštitu građanskih sloboda.

2.2. Cilj terorizma

Cilj terorizma je obično politički motiviran i može varirati ovisno o ideologiji, grupi ili pojedincu koji provodi teroristički čin. Općenito govoreći, terorizam je nasilno djelovanje s ciljem izazivanja straha, panike i nesigurnosti u društvu kako bi se postigao određeni politički, religijski, ideološki ili društveni cilj.

Neki od mogućih ciljeva terorizma mogu uključivati:

- **Promjenu političkog poretka:** Terorističke skupine ponekad koriste nasilje kako bi srušile postojeći politički sistem i uspostavile vlastiti ili promijenile politički režim prema svojim preferencijama.
- **Promjenu politike:** Teroristički činovi mogu biti usmjereni na izazivanje promjena u politici ili javnom mišljenju o određenom pitanju. Na primjer, teroristi mogu željeti promijeniti politiku prema određenoj regiji, sukobu ili socijalnom pitanju.
- **Stvaranje straha i panike:** Terorističke skupine koriste nasilje kako bi izazvale strah, paniku i nesigurnost među stanovništvom. To može oslabiti povjerenje u vladu ili stvoriti nestabilnost u društvu.
- **Promicanje određenih ideologija ili vjerskih uvjerenja:** Terorizam može biti motiviran ideološkim ili vjerskim uvjerenjima, a teroristički činovi mogu biti usmjereni na širenje tih uvjerenja ili prisiljavanje drugih da ih prihvate.
- **Osveta:** Neki teroristički napadi mogu biti motivirani željom za osvetom zbog prethodnih nepravdi ili nasilja koje su počinile druge strane. Osveta može biti usmjerena prema određenoj vladi, vojsci ili drugoj grupi koju teroristi smatraju odgovornom za nepravde.

Važno je napomenuti da je terorizam nedopustiv i protuzakonit oblik nasilja. Svjetska zajednica surađuje kako bi se suzbio terorizam i zaštitila sigurnost građana.

2.3. Rezime

Terorizam je složen i sveprisutan fenomen koji je bio izvor zabrinutosti za vlade, društva i pojedince širom svijeta. Nasilno djelovanje pojedinaca ili skupina s ciljem postizanja političkih, ideoloških, vjerskih ili društvenih promjena izazvalo je strah, nesigurnost i gubitak života. Motivi ovih terorista su različiti i mogu biti nacionalistički, vjerski, društveni ili ideološki. Njihova su ideološka uvjerenja često ekstremna i mogu uključivati separatizam, vjerski fundamentalizam ili politički ekstremizam. Kako bi postigli svoje ciljeve, teroristi koriste niz taktika, uključujući bombaške napade, pucnjavu i otmice. Cilj terorizma nije samo izazvati kaos ili štetu, već pokazati snagu, širiti strah i izazvati političke promjene. U ovom radu istražiti ćemo motive i taktike terorista, uključujući ideološka uvjerenja koja ih motiviraju, motive koji stoje iza njihovih postupaka i taktike koje koriste za postizanje svojih ciljeva. Ispitivanjem ovih čimbenika nadamo se da ćemo steći bolje razumijevanje terorizma i njegovog utjecaja na društvo te identificirati učinkovite strategije za borbu protiv njega.

2.3.1. *Koja ideološka uvjerenja motiviraju teroriste ?*

Ideološka uvjerenja glavni su motivator za terorističke aktivnosti i zajednička su nit među terorističkim organizacijama²⁶. Iako se ideološka uvjerenja smatraju glavnim motivatorom, terorističke organizacije obično ne biraju terorizam zbog njegove političke učinkovitosti²⁷. Umjesto toga, pojedinačni teroristi više su motivirani željom za društvenom solidarnošću s drugim članovima svoje organizacije nego političkim platformama ili strateškim ciljevima skupine²⁸. Ideološka uvjerenja također stvaraju klasu “legitimnih meta” kojima pripisuju krivnju za svoje nasilje²⁹. Teroristi su obično motivirani ili nasilnom krajnje desničarskom ideologijom, koja uključuje rasnu ili etničku nadmoć, mržnju temeljenu na seksualnosti ili rodnom identitetu, ili protivljenje određenim politikama, ili religijskom ideologijom³⁰. Dodatno, nasilna ideologija krajnje ljevice³¹, koja se protivi kapitalizmu, imperijalizmu ili kolonijalizmu, kao i oni koji podržavaju decentralizirane političke i društvene sisteme, mogu

²⁶ What the World’s Terrorist Groups Have in Common | World101. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz world101.cfr.org

²⁷ Terrorism. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz en.wikipedia.org/wiki/Terrorism

²⁸ Ibidem

²⁹ Ibidem

³⁰ Pushed to Extremes: Domestic Terrorism amid Polarization and Protest. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz www.csis.org

³¹ Ibidem

motivirati teroriste³². Ideološka uvjerenja koja motiviraju teroriste kreću se od stvaranja nove zemlje do prekida pobačaja³³. Napadi 11. septembra, na primjer, bili su motivirani ciljem odbijanja Sjedinjenih Država od muslimanskih zemalja, a Al-Qaeda je očekivala vojni odgovor na napade i pozdravila ga kao provokaciju³⁴. Nadalje, rezultirajući bijes i sumnja usmjerena prema nedužnim muslimanima koji žive u zapadnim zemljama i poniženja koja su im nanijele sigurnosne snage i šira javnost također su pridonijeli radikalizaciji novih regruta³⁵. Vjerske ekstremističke skupine, poput onih u Iraku, Afganistanu, Pakistanu, Nigeriji i Siriji, odgovorne su za većinu terorističkih incidenata posljednjih godina³⁶.

2.3.2. *Koji su motivi terorista ?*

Motive terorista proučavali su i raspravljali naučnici i stručnjaci za borbu protiv terorizma. Jedan široko prihvaćen model je strateški model koji tvrdi da su teroristi nacionalni akteri prvenstveno motivirani za postizanje političkih ciljeva³⁷. Prema ovom modelu, terorističke aktivnosti su izraz maksimizacije političke korisnosti³⁸. Iako je strateški model dobio znatnu pozornost, nije empirijski testiran³⁹. Stoga je razumijevanje strukture poticaja terorista ključno u formuliranju učinkovite protuterorističke strategije⁴⁰. Kao takve, postojeće protuterorističke strategije teže smanjenju političke korisnosti terorizma⁴¹. Međutim, istraživanja sugeriraju da teroristi nisu samo motivirani za postizanje političkih ciljeva, već se radi o racionalnim ljudima koji koriste terorizam za razvoj jakih emotivnih veza s kolegama teroristima⁴². Na primjer, sekularni Čečeni koji se bore za nacionalnu neovisnost i radikalni islamistički teroristi iz drugih zemalja udružuju se jedni s drugima u čečensko-ruskom sukobu⁴³. Ipak, čak i unutar istog sukoba, različiti teroristi mogu imati različite razloge za

³² What the World's Terrorist Groups Have in Common | World101. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz world101.cfr.org

³³ Ibidem

³⁴ Terrorism. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz en.wikipedia.org/wiki/Terrorism

³⁵ Ibidem

³⁶ Ibidem

³⁷ What Terrorists Really Want: Terrorist Motives and Counterterrorism Strategy on JSTOR. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz www.jstor.org/stable/30129792

³⁸ Ibidem

³⁹ Ibidem

⁴⁰ Ibidem

⁴¹ Ibidem

⁴² Ibidem

⁴³ Terrorism. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz en.wikipedia.org/wiki/Terrorism

borbu, što ukazuje na to da teroriste ne motivira samo politika, već i druge sile kao što je želja za društvenom solidarnošću ⁴⁴.

2.3.3. *Koje taktike koriste teroristi za postizanje svojih ciljeva ?*

Teroristi koriste određeni set taktika kako bi postigli svoje ciljeve. Najučinkovitija taktika je mučeništvo u smrti ⁴⁵, budući da se na njega gleda kao na način da se stekne politička moć i uspostavi naslijeđe herojstva. Teroristi također imaju koristi od osjećaja apatridije, što im daje moćnu zaštitu ⁴⁶. Osim toga, pribjegavaju bezobzirnom razaranju i ciljanju nedužnih civila kako bi skrenuli pozornost na svoju stvar ⁴⁷. Drugi strateški pristup koji teroristi koriste je nabavka oružja za masovno uništenje ⁴⁸, jer im to daje moć da prijete svojim protivnicima. Teroristi također traže naprednu vojnu tehnologiju ⁴⁹, koja se može koristiti ofenzivno za postizanje ciljeva njihovih režima. U nekim slučajevima, ovo oružje i tehnologije se namjeravaju koristiti kao prijetnje ⁵⁰. Koristeći se ovim taktikama, teroristi mogu steći kontrolu nad svojim okruženjem i na kraju postići svoje ciljeve.

Istraživački rad ističe da je terorizam složena pojava motivirana ideološkim uvjerenjima. Zajednička nit među terorističkim organizacijama je upotreba nasilja za postizanje političkih, ideoloških, vjerskih ili društvenih promjena. Ideološka uvjerenja stvaraju klasu "legitimnih meta" kojima terorističke organizacije pripisuju krivnju za svoje nasilje. Rad otkriva da su teroristi više motivirani željom za društvenom solidarnošću s drugim članovima svoje organizacije nego političkim platformama ili strateškim ciljevima skupine. Rad također identificira nasilne ideologije krajnje ljevice i krajnje desnice kao motivatore terorizma. Rasprava o radu naglašava potrebu za dubljim razumijevanjem ideoloških temelja terorizma. Imperativ je prepoznati raznolikost ideoloških motivacija koje su u podlozi terorističkih aktivnosti, od stvaranja nove zemlje do prekida pobačaja. Studija naglašava važnost razvoja protuterorističkih strategija koje se bave temeljnim ideološkim uvjerenjima terorističkih organizacija. Buduća bi se istraživanja trebala usredotočiti na ulogu ideoloških uvjerenja u novačenju i radikalizaciji pojedinaca u terorističke organizacije. Rasprava naglašava ograničenja studije, uključujući nedostatak sveobuhvatne analize svih ideoloških uvjerenja

⁴⁴ Ibidem

⁴⁵ The National Security Strategy of the United States of America. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html

⁴⁶ Ibidem

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Ibidem

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ Ibidem

koja motiviraju terorizam. Zaključno, istraživački rad pruža uvide u ideološke motivacije terorizma i naglašava potrebu za kontinuiranim istraživanjem i analizom kako bi se razvile učinkovite strategije za borbu protiv terorizma.

3. Državni terorizam

Državni terorizam je pojam koji se odnosi na upotrebu terorističkih taktika, nasilja i zastrašivanja od strane vladinih ili državnih aktera u cilju postizanja političkih ili ideoloških ciljeva. To može uključivati neovlašteno hapšenje, mučenje, ubojstva, teroriziranje građana i druge oblike zlostavljanja.

Važno je napomenuti da državni terorizam predstavlja ozbiljan prekršaj međunarodnog prava i suprotan je načelima ljudskih prava i demokratije. Kada državni akteri koriste terorističke metode, oni krše prava građana i narušavaju temeljne vrijednosti pravde, slobode i jednakosti.

Primjeri državnog terorizma uključuju upotrebu nasilja od strane vladinih snaga protiv vlastitih građana kako bi se ugušile političke opozicije, zastrašile manjinske skupine ili održao autoritarni režim. Ovi napadi mogu biti usmjereni na civilno stanovništvo, novinare, političke aktiviste i druge skupine koje se smatraju prijetnjom za vlast.

Međunarodna zajednica osuđuje državni terorizam i pritisak vrši na države koje se bave takvim postupcima. Međunarodni sudovi za ratne zločine i sudovi za ljudska prava mogu provesti istrage i suđenja protiv odgovornih pojedinaca ili vođa koji su odgovorni za državni terorizam.

Važno je razlikovati između državnog terorizma i terorizma kao djelovanja pojedinaca ili neparadržavnih skupina. Dok se državni terorizam odnosi na akcije koje provodi sam državni aparat, terorizam od strane neparadržavnih skupina odnosi se na nasilne aktivnosti koje provode entiteti koji nisu povezani s vladom.

3.1. Tamna strana upravljanja: istraživanje državnog terorizma i njegovih taktika

Državni terorizam je termin koji se koristi za opisivanje akcija koje provode državni akteri, a koje imaju za cilj ulijevanje straha i zastrašivanje građana. Ovim postupcima krše se međunarodno pravo i ljudska prava, te su u suprotnosti sa principima demokratije i pravde. Ovaj rad će istražiti definiciju i primjere državnog terorizma, taktike koje se koriste u

državnom terorizmu, te utjecaje i odgovore na državni terorizam. Državni terorizam je oblik nasilja koji provode vlade ili njihovi agenti. Namjera mu je zastrašivanje građana i suzbijanje opozicije. Primjeri državnog terorizma uključuju upotrebu mučenja, vansudska ubistva, nestanke i proizvoljno pritvaranje. Jedan od najranijih primjera državnog terorizma može se pratiti do Francuske revolucije i vladavine terora. Obavještajni aparat Sovjetskog Saveza također je bio ozloglašen po korištenju državnog terorizma. U moderno doba, zemlje poput Sirije, Mijanmara i Sjeverne Koreje optužene su za učešće u državnom terorizmu. Upotreba državnog terorizma predstavlja ozbiljno kršenje međunarodnog prava i ljudskih prava i osuđuje ga međunarodna zajednica.

Taktike koje se koriste u državnom terorizmu su različite i mogu uključivati direktne i indirektne metode. Direktne metode uključuju upotrebu nasilja i zastrašivanja građana, dok indirektne metode uključuju upotrebu propagande i medijske manipulacije. Državni akteri također mogu koristiti nadzor, infiltraciju i špijunažu za praćenje i kontrolu opozicionih grupa. Obavještajni proizvodi su dizajnirani da povećaju svijest o terorističkim prijetnjama, taktikama, tehnikama i procedurama namijenjenim zaštiti od potencijalnih napada. Terorističke grupe također koriste medijske strategije kako bi unaprijedile svoje ciljeve. Nacionalne države imaju tendenciju da koriste ovo kao suštinu terorističkog akta, ali ako ograničimo definiciju terorizma na upotrebu nasilja od strane nedržavnih aktera, zanemarimo činjenicu da državni terorizam može biti jednako destruktivan i štetan.

Utjecaji državnog terorizma mogu biti razorni za građane, dovesti do straha, traume i erozije povjerenja u vladine institucije. Međunarodna zajednica je odgovorila na državni terorizam osnivanjem tribunala za ratne zločine i tribunala za ljudska prava, koji mogu voditi istrage i suđenja protiv odgovornih pojedinaca ili lidera koji su odgovorni za državni terorizam. Promoviranje poštovanja ljudskih prava centralni je cilj američke vanjske politike od kada je ustanovljena Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima. Sjedinjene Države nastoje se pozabaviti izazovima i strateškim ciljevima navedenim u Zajedničkom strateškom planu i promovirati zaštitu ljudskih prava.

Državni terorizam predstavlja ozbiljno kršenje međunarodnog prava i ljudskih prava. Važno je razlikovati državni terorizam i terorizam neparadržavnih grupa, jer djelovanje državnog aparata nosi veću težinu i odgovornost. Taktike koje se koriste u državnom terorizmu mogu varirati od direktnog nasilja do medijske manipulacije i nadzora.

3.2. *Demokratska država – laka meta, žrtva ili izazivač*

Demokratska društva suočavaju se s brojnim izazovima u borbi protiv savremenog terorizma. U nastavku ću analizirati teoriju i praksu koje su demokratska društva primijenila u odgovoru na te izazove.

- **Prevenција terorizma:** Prevenција je ključni aspekt borbe protiv terorizma u demokratskim društvima. Ona uključuje širok spektar aktivnosti, kao što su poboljšanje obavještajnih kapaciteta, praćenje sumnjivih aktivnosti, sprječavanje radikalizacije i terorističkog regrutiranja te promocija inkluzivnosti i socijalne kohezije. Demokratska društva naglašavaju važnost saradnje između različitih agencija i zemalja te dijeljenje obavještajnih podataka kako bi se identificirali teroristički planovi i otkrile terorističke mreže.
- **Pravna zaštita i ljudska prava:** Demokratska društva moraju pružiti pravnu zaštitu u borbi protiv terorizma, a istovremeno osigurati poštivanje ljudskih prava. Ovo je ključno kako bi se spriječila arbitrarna hapšenja, mučenja i drugi oblici zlostavljanja. Vlade trebaju osigurati da se teroristički osumnjičeni suoče s pravednim suđenjem, dok se istovremeno osigurava sigurnost društva. Također, važno je održavati ravnotežu između zaštite privatnosti pojedinaca i pristupa obavještajnim podacima koji mogu pomoći u otkrivanju terorističkih prijetnji.
- **Međunarodna saradnja:** Terorizam je globalni problem koji zahtijeva međunarodnu saradnju. Demokratska društva trebaju raditi zajedno s drugim zemljama kako bi dijelila informacije, pružala obuku i podršku, te koordinirala aktivnosti u suzbijanju terorizma. Međunarodna saradnja može uključivati razmjenu obavještajnih podataka, zajedničke antiterorističke operacije, usklađivanje zakonodavstva i uspostavu mehanizama za sprječavanje finansiranja terorizma.
- **Socijalna integracija i sprječavanje radikalizacije:** Demokratska društva se sve više fokusiraju na sprječavanje radikalizacije i terorističkog regrutiranja putem socijalne integracije. To uključuje ulaganje u obrazovanje, promicanje inkluzivnosti, jačanje zajednica i suzbijanje ekstremističke propagande na internetu. Vlade također rade na angažiranju civilnog društva, vjerskih vođa i porodice kako bi se identificirali i podržali pojedinci koji su podložni radikalizaciji.
- **Krizni odgovor i oporavak:** Demokratska društva moraju biti spremna na brzi i učinkovit odgovor u slučaju terorističkog napada. To uključuje osposobljavanje snaga

sigurnosti za odgovor na takve situacije, uspostavljanje kriznih planova, poboljšanje komunikacijskih kanala i pružanje podrške žrtvama. Oporavak nakon terorističkog napada također zahtijeva društvenu solidarnost i obnovu povjerenja u zajednici.

Važno je napomenuti da su strategije i prakse demokratskih društava u odgovoru na savremeni terorizam dinamične i mijenjaju se kako se mijenjaju i same prijetnje. Poboljšanje tehnologije, razvoj novih oblika terorizma i promjene u geopolitičkom okruženju sve utječu na pristup borbi protiv terorizma. Stoga je važno da demokratska društva kontinuirano prate i prilagođavaju svoje strategije kako bi se učinkovito suočili s tim izazovima. Demokratska država može biti izazvana terorističkim napadima, ali nije ni žrtva ni izazivač terorizma. Terorizam je globalni fenomen koji predstavlja prijetnju svim državama, bez obzira na njihov politički sistem. Međutim, demokratske države su često privlačna meta terorista iz nekoliko razloga:

- **Sloboda i otvorenost:** Demokratske države često promiču slobodu izražavanja, okupljanja i političkog djelovanja. Ova otvorenost pruža teroristima mogućnost za infiltraciju, planiranje i izvođenje terorističkih napada.
- **Mediji i pažnja:** Teroristički napadi u demokratskim državama često privlače veliku medijsku pažnju, što teroristima omogućuje da prošire svoje ideologije, stvore strah i paniku te šire svoju poruku.
- **Politika i političke promjene:** Teroristi ponekad pokušavaju iskoristiti političku nestabilnost ili kontroverzne političke odluke u demokratskim državama kako bi izazvali sukobe, podijelili društva ili potaknuli nasilje.

Međutim, važno je naglasiti da demokratske države nisu izazivači terorizma. Demokratija je politički sistem koji se temelji na vladavini prava, slobodnim izborima, zaštitom ljudskih prava i građanskih sloboda. Terorizam je suprotan tim načelima i nastoji narušiti demokratske procese i vrijednosti.

Demokratske države često poduzimaju mjere kako bi se nosile s terorizmom, uključujući poboljšanje sigurnosti, saradnju među državama, obavještajne aktivnosti, prevenciju radikalizacije i jačanje pravosudnog sistema. Istovremeno, važno je da demokratske države ostanu posvećene očuvanju temeljnih vrijednosti i ne naruše osnovna prava i slobode svojih građana u borbi protiv terorizma.

Demokratska društva se suočavaju sa složenim izazovom u odgovoru na terorizam. S jedne strane, oni moraju zaštititi svoje građane od nasilnih napada uz pridržavanje demokratskih

vrijednosti i principa. S druge strane, moraju se pozabaviti osnovnim uzrocima terorizma kako bi sprečili buduće napade i promovisali mir. Ovaj rad će analizirati teorijske perspektive o demokratskim društvima i terorizmu, praksu strategija odgovora na terorizam u demokratskim društvima i izazove u odgovoru na terorizam u demokratskim društvima.

Demokratska društva se suočavaju sa nizom složenih izazova u odgovoru na terorizam. Da bismo razumjeli ove izazove, važno je ispitati historijski i politički kontekst terorizma i demokratskih društava. Terorizam se kroz historiju koristio za postizanje političkih i ideoloških ciljeva, a demokratska društva su često na meti zbog svojih vrijednosti i principa. Pored toga, osnovni uzroci terorizma, kao što su siromaštvo, nejednakost i političke pritužbe, često su povezani sa demokratskim društvima. Ovi izazovi zahtijevaju od vlada da se efikasno pozabave osnovnim uzrocima nasilja, istovremeno štiteći svoje građane od terorističkih napada. Da bi se efikasno odgovorilo na terorizam, važno je kritički procijeniti efikasnost strategija odgovora na osnovu teorijskih okvira. Vlade moraju kreirati politike koje mogu efikasno upravljati prijetnjom od terorizma bez kršenja građanskih sloboda i ljudskih prava. Ovo uključuje razvoj efikasnih strategija za identifikaciju potencijalnih prijetnji, poboljšanje razmjene obavještajnih podataka i pružanje podrške i resursa pogođenim zajednicama.

Neke teorije sugeriraju da su vojna sila i agresivno sprovođenje zakona neophodni za borbu protiv terorizma, dok druge tvrde da je rješavanje osnovnih uzroka terorizma putem diplomatije i razvoja efikasniji pristup. Ispitujući ove teorijske perspektive, možemo bolje razumjeti složenost odgovora na terorizam u demokratskim društvima.

Demokratska društva su koristila niz strategija odgovora na terorizam, uključujući vojnu silu, sprovođenje zakona, prikupljanje obavještajnih podataka i diplomatiju. Svaka strategija ima svoje prednosti i slabosti i važno ih je vrijednovati u kontekstu demokratskih vrijednosti i principa. Na primer, vojna sila može biti neophodna za eliminisanje terorističkih grupa, ali također može dovesti do civilnih žrtava i narušiti demokratske principe. Slično tome, sprovođenje zakona može biti efikasno u sprječavanju napada, ali također može dovesti do erozije građanskih sloboda i ljudskih prava. Da bi se efikasno odgovorilo na terorizam u demokratskim društvima, važno je uskladiti strategije odgovora sa demokratskim vrijednostima i principima. To znači da se osigura da su strategije odgovora proporcionalne, ciljane i transparentne. To također znači uključivanje u dijalog sa pogođenim zajednicama kako bi se izgradilo povjerenje i spriječila radikalizacija. Usvajanjem strategija reagovanja koje su u skladu sa demokratskim vrijednostima i principima, demokratska društva mogu efikasno da odgovore na terorizam, istovremeno podržavajući svoje osnovne vrijednosti.

3.3. Liberalna demokratija ili terorizam

Liberalna demokratija i terorizam su dva potpuno suprotna koncepta. Liberalna demokratija je politički sistem koji se temelji na načelima vladavine prava, zaštite ljudskih prava i sloboda, vladavine većine, pluralizma, slobodnih izbora i odgovornosti vlasti prema građanima. S druge strane, terorizam je upotreba nasilja, zastrašivanja i terorističkih taktika s ciljem postizanja političkih, ideoloških ili društvenih promjena.

Liberalna demokratija promiče mirno rješavanje sukoba, političku participaciju, slobodu izražavanja i prava manjina. Ona se temelji na vrijednostima tolerancije, dijaloga i poštivanja ljudskih prava. Terorizam, s druge strane, koristi nasilje i zastrašivanje kako bi postigao svoje ciljeve, često ciljajući civile i nevine ljude.

- **Jačanje sigurnosti:** Liberalne demokratije često poduzimaju korake kako bi osigurale sigurnost svojih građana, uključujući jačanje policijskih i vojnih kapaciteta kako bi se suočile s terorističkim prijetnjama.
- **Pravna zaštita:** Sve mjere poduzete protiv terorizma u liberalnim demokratijama obično moraju biti u skladu s postojećim zakonima i pravilima, kako bi se osigurala pravna zaštita građana. Pravično suđenje i vladavina zakona ključni su elementi ovog pristupa.
- **Obavještajni kapaciteti:** Liberalne demokratije ulažu u obavještajne kapacitete kako bi prikupljale informacije o terorističkim prijetnjama i ometale terorističke operacije prije nego što se dogode.
- **Saradnja među državama:** Saradnja između država igra ključnu ulogu u borbi protiv međunarodnog terorizma. Liberalne demokratije često saraduju s drugim državama kako bi dijelile obavještajne podatke, koordinirale akcije i podržavale globalne antiterorističke napore.
- **Očuvanje temeljnih vrijednosti:** Unatoč potrebi za jačanjem sigurnosti, liberalne demokratije čuvaju svoje temeljne vrijednosti, kao što su ljudska prava, sloboda izražavanja i privatnost. Ovo je ključno kako bi se izbjeglo narušavanje demokratskih principa u borbi protiv terorizma.
- **Suzbijanje terorističke propagande i radikalizacije:** Liberalne demokratije također ulažu napore u suzbijanje terorističke propagande i radikalizacije putem različitih sredstava, uključujući zakonodavne mjere i obrazovne inicijative.

- **Prevenција i integracija:** Osim reaktivnih mjera, liberalne demokratije često ulažu u proaktivne napore za prevenciju terorizma. To uključuje ulaganje u programe koji ciljaju smanjenje potencijala za radikalizaciju pojedinaca i promoviranje integracije različitih zajednica.

Uz sve ovo, važno je napomenuti da su odgovori na terorizam kompleksni i da se razlikuju od države do države, ovisno o njihovim specifičnim okolnostima i vrijednostima. Liberalne demokratije teže balansirati između očuvanja sigurnosti i poštivanja građanskih sloboda kako bi se očuvala njihova demokratska priroda.

Liberalne demokratije se suočavaju s izazovom terorizma, ali je važno razumjeti da terorizam ne proizlazi iz liberalnih demokratskih vrijednosti. Terorizam se često povezuje s ekstremističkim ideologijama, političkim sukobima, društvenom nepravdom ili vjerskim ekstremizmom.

Kao odgovor na terorizam, liberalne demokratije se oslanjaju na jačanje sigurnosti, pravnu zaštitu, obavještajne kapacitete i saradnju među državama. Istovremeno, paze da se ne naruše temeljne vrijednosti liberalne demokratije, kao što su ljudska prava, sloboda izražavanja i privatnost. To uključuje pravično suđenje, suzbijanje terorističke propagande i radikalizacije te ulaganje u prevenciju i integraciju kako bi se smanjio potencijal za radikalizaciju pojedinaca.

Važno je istaknuti da terorizam ne predstavlja legitimnu metodu političkog djelovanja unutar liberalne demokratije. Liberalna demokratija promiče miroljubivo političko angažiranje, političku debatu i građansku participaciju kao način ostvarivanja političkih promjena i napretka u društvu.

3.4. Rezime

U današnjem svijetu terorizam je postao ozbiljna prijetnja miru i sigurnosti liberalnih demokratija. Terorizam nije legitimna metoda političkog djelovanja unutar liberalne demokratije, koja promiče miran politički angažman, političku raspravu i građansko sudjelovanje kao način postizanja političkih promjena i napretka u društvu. Kao odgovor na terorizam, liberalne demokratije oslanjaju se na jačanje sigurnosti, pravne zaštite, obavještajnih kapaciteta i saradnje među državama. Svrha ovog rada je istražiti mjere koje se mogu poduzeti za jačanje sigurnosti u liberalnim demokratijama kao odgovor na terorizam,

ulogu pravne zaštite u borbi protiv terorizma i kako se obavještajni kapaciteti i međunarodna saradnja mogu poboljšati u borbi protiv terorizma u liberalnim zemljama demokratije. Cilj ovog rada je pružiti temeljito razumijevanje izazova s kojima se liberalne demokratije suočavaju s terorizmom i strategija koje se mogu usvojiti za ublažavanje ove prijetnje.

3.4.1. Koje mjere se mogu poduzeti za jačanje sigurnosti u liberalnim demokratijama kao odgovor na terorizam ?

Kako bi ojačale sigurnost u liberalnim demokratijama kao odgovor na terorizam, vlade su donijele određene mjere. Takve su mjere, kada se uspješno provedu, vremenski ograničene prirode i često ograničenog opsega ⁵¹. Ove mjere također moraju biti podložne demokratskim procesima revizije i odgovornosti, kao i neophodne i proporcionalne ⁵². Štaviše, norme, institucije i javno mnijenje mogu zajedno doprinijeti odgovorima na terorizam koji štite demokratiju ⁵³. Na primjer, u određenim demokratijama, nadzor i praćenje izričito su povezani s pozitivnim pravima građana, kao što je pravo na testiranje i liječenje ⁵⁴. To je učinjeno kako bi se povećala učinkovitost sigurnosnih mjera, a istovremeno zaštitila temeljna prava građana. Osim toga, demokratije sve više koriste nekažnjene odgovore na terorizam, kao što su pristupi temeljeni na zajednici i programi deradikalizacije za rješavanje temeljnih uzroka terorizma i smanjenje njegove prijetnje. To se radi kako bi se osiguralo da su sigurnosne mjere učinkovite i dugoročno održive.

3.4.2. Koja je uloga pravne zaštite u borbi protiv terorizma u liberalnim demokratijama ?

Pravna zaštita bitan je element u balansiranju sigurnosnih mjera sa građanskim slobodama i odnosima zajednice u liberalnim demokratijama ⁵⁵. Iznese su kritike u vezi s upotrebom strategije Prevent, ovlasti za zaustavljanje i pretres te kontrolnih naloga ⁵⁶. Takve mjere su optužene za širenje mreže izvan terorističkih skupina i ciljanje muslimanskih zajednica u cjelini⁵⁷. Britanska vlada je također dobila oštre kritike zbog otuđivanja i stigmatiziranja

⁵¹ Greitens, S. Surveillance, Security, and Liberal Democracy in the Post-COVID World. (n.d.) Preuzeto Jun 11, 2023, iz www.cambridge.org

⁵² Ibidem

⁵³ Ibidem

⁵⁴ Ibidem

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ Bonino, S. The British state 'security syndrome' and Muslim diversity: challenges for liberal democracy in the age of terror. (n.d.) Preuzeto Jun 11, 2023, iz link.springer.com/article/10.1007/s11562-016-0356-4

⁵⁷ Ibidem

muslimana putem opsežnog nadzora i praćenja ⁵⁸. Literatura u raznim područjima sugerira da protuterorističke mjere ne bi trebale ugroziti schengenski sistem i slobodu kretanja ⁵⁹. Osim toga, stajalište da se protuterorističke mjere trebaju temeljiti na strogim zahtjevima, kao što su stvarna, neposredna i ozbiljna prijetnja, čvrsti dokazi protiv jedne ili više osoba te nepostojanje manje nametljivih, učinkovitijih alternativnih mjera ⁶⁰, dobio je na snazi. Sekuritizacija muslimana u procesu smanjivanja rizika od islamističkog terorizma dovela je do političke i kulturne distance između britanske države i muslimanskih zajednica ⁶¹. Ostale mjere za borbu protiv terorizma u liberalnim demokratijama uključuju slabljenje političke i vladine potpore terorističkim skupinama, rješavanje pritužbi koje teroristi iskorištavaju, promicanje demokratskih procesa i poticanje pregovora i prešutnih nagodbi ⁶². Protuterorističke mjere postavile su borbu protiv terorizma kao glavni nacionalni prioritet, što je dovelo do nedostatka odgovarajućeg rješavanja pitanja građanskih sloboda, odnosa u zajednici i socijalne kohezije ⁶³. Osim toga, uključenost nedržavnih aktera i zamagljivanje politika sigurnosti i kohezije zajednice zakompliciralo je napore u borbi protiv terorizma ⁶⁴. Unatoč tim izazovima, pravna zaštita u liberalnim demokratijama igra sastavnu ulogu u borbi protiv terorizma. Pomaže pomiriti nacionalnu sigurnost s građanskim slobodama, istovremeno pružajući okvir za razumijevanje kako djelovanje države može nepravedno ocrniti i kriminalizirati zajednice koje poštuju zakon ⁶⁵. Stoga je važno ostati oprezan ne samo u pogledu terorističkog rizika, već i u pogledu oblika kontrole koji mogu potkopati ravnopravno sudjelovanje u već nejednakim društvenim i političkim sferama ⁶⁶.

3.4.3. Kako se mogu poboljšati obavještajni kapaciteti i međunarodna suradnja u borbi protiv terorizma u liberalnim demokratijama ?

Liberalne demokratije Španjolske i Ujedinjenog Kraljevstva dvije su nacije koje su značajno pogođene terorizmom. Baskijska teroristička skupina, ETA, opravdala je intenzivnu kampanju ubojstava temeljenu na etnonacionalističkoj ideologiji ⁶⁷. Stoga je očito da su poboljšanje obavještajnih kapaciteta i međunarodne saradnje ključne mjere koje liberalne

⁵⁸ Ibidem

⁵⁹ Ibidem

⁶⁰ Ibidem

⁶¹ Ibidem

⁶² Ibidem

⁶³ Ibidem

⁶⁴ Ibidem

⁶⁵ Ibidem

⁶⁶ Ibidem

⁶⁷ Alonso, R. The Spanish Experience of Countering Terrorism: From ETA to al-Qaeda. (n.d.) Preuzeto Jun 11, 2023, iz link.springer.com/chapter/10.1057/9780230583542_11

demokratije moraju poduzeti kako bi se uhvatile u koštac s terorizmom ⁶⁸. Takve mjere pomažu u stvaranju ravnoteže između nacionalne sigurnosti i građanskih sloboda te tako štite građane. Štaviše, prihvaćanjem saradničkog pristupa borbi protiv terorizma, liberalne demokratije mogu udružiti svoje resurse kako bi dijelile obavještajne podatke, razvile učinkovite strategije i poboljšale globalnu sigurnost ⁶⁹. Nadalje, važno je razmotriti potrebu smanjenja rizika koji predstavlja islamistički terorizam, te osigurati da sigurnosne mjere ne dovedu do sekuritizacije muslimana ⁷⁰. Kako bi se to postiglo, mora postojati predanost ravnopravnom sudjelovanju u društvenoj i političkoj sferi. To zahtijeva odmak od već postojećih nejednakih društvenih i političkih struktura ⁷¹. Kao takvi, obavještajni kapaciteti i međunarodna saradnja sastavni su dio borbe protiv terorizma u liberalnim demokratijama.

Kao odgovor na terorizam, liberalne demokratije su provele različite mjere za jačanje sigurnosti, istovremeno balansirajući između građanskih sloboda i odnosa u zajednici. Ove mjere, kao što su nadzor i praćenje, moraju biti podložne demokratskim procesima revizije i odgovornosti, kao i neophodne i proporcionalne. Obavještajni kapaciteti i međunarodna saradnja također su kritični elementi u borbi protiv terorizma u liberalnim demokratijama, jer je uspješna provedba ovih mjera često ograničenog opsega i vremenski ograničena. Pravna zaštita također je ključna u osiguravanju učinkovitosti i održivosti sigurnosnih mjera uz zaštitu temeljnih prava građana. Međutim, važno je napomenuti da protuterorističke mjere ne bi trebale ugroziti schengenski sistem i slobodu kretanja. Literatura u raznim područjima podupire ideju da sigurnosne mjere trebaju biti učinkovite i dugoročno održive. Rasprava o ovom istraživačkom radu naglašava važnost balansiranja sigurnosti i građanskih sloboda u liberalnim demokratijama, priznajući potencijalne slabosti ili pristranosti i predlažući buduće smjerove istraživanja. U konačnici, stalni napredak znanja u ovom području ne samo da će poboljšati učinkovitost protuterorističkih mjera, već i zaštititi prava i slobode građana u liberalnim demokratijama.

4. Da li je terorizam „oslobođenje od slobode“

Ne, terorizam se ne može smatrati oslobođenjem od slobode. Terorizam je nasilna i nedemokratska metoda koja koristi nasilje i zastrašivanje kako bi se postigli politički ili

⁶⁸ Ibidem

⁶⁹ Ibidem

⁷⁰ Ibidem

⁷¹ Ibidem

ideološki ciljevi. On uključuje ciljano napadanje civila, nanošenje štete, stvaranje straha i narušavanje temeljnih prava i sloboda pojedinaca.

Sloboda se temelji na poštivanju ljudskih prava, vladavini prava, slobodi izražavanja, političkoj participaciji i jednakosti. Terorizam, s druge strane, krši ta temeljna načela. On ograničava slobodu pojedinaca i stvara atmosferu straha i nesigurnosti.

Oslobođenje od slobode obično se povezuje s borbom za demokratiju, ljudska prava i pravdu. Međutim, terorizam nije način postizanja tih ciljeva. Nasilje i terorizam često vode ka suprotnom - narušavanju sloboda, destabilizaciji društva i prekidu političkog dijaloga.

Umjesto terorizma, postoji niz mirnih i demokratskih načina da se izraze nezadovoljstvo, borba za prava ili promjene u društvu. To uključuje političku participaciju, aktivizam, građanski otpor, pravne metode i dijalog. Ovi pristupi su u skladu s vrijednostima slobode, jednakosti i demokratije.

Terorizam je nasilna i nedemokratska metoda koja se koristi nasiljem i zastrašivanjem za postizanje političkih ili ideoloških ciljeva. To uključuje ciljanje civila, nanošenje štete, stvaranje straha i kršenje temeljnih prava. Sloboda se, s druge strane, temelji na poštivanju ljudskih prava, vladavini prava, slobodi izražavanja, političkom sudjelovanju i jednakosti. Terorizam se ne može smatrati oslobađanjem od slobode i umjesto toga se treba koristiti mirnim i demokratskim načinima izražavanja nezadovoljstva, borbe za prava ili promjena u društvu. Terorizam krši temeljna načela slobode. Kada govorimo o slobodi, mislimo na uvjete u kojima svi narodi i sva društva mogu sami birati nagrade. Terorizam napada stupove demokratije i vladavine prava na kojima se temelji poštivanje ljudskih prava. Države imaju dužnost štititi živote i prava svojih građana, a terorizam je izravna prijetnja toj dužnosti. U ratu protiv globalnog terorizma, u konačnici se borimo za naše demokratske vrijednosti i način života. Sloboda i strah su u ratu, a terorizam nije način za postizanje ciljeva demokratije i slobode.

Terorizam nije sredstvo za postizanje oslobođenja i pravde. Korištenje terorizma za postizanje političkih ciljeva predstavlja kršenje temeljnih ljudskih prava i prijetnju demokratskim vrijednostima. Odmetničke države i teroristi ne žele nas napasti konvencionalnim sredstvima. Umjesto toga, koriste se terorom i nasiljem kako bi stvorili strah i nestabilnost. Iako su incidenti s ljevice u porastu, političko nasilje još uvijek u velikoj većini dolazi s desnice, bilo da se pogleda Indeks globalnog terorizma ili Državna izvješća o terorizmu američkog State Departmenta. Jasno je da terorizam nije sredstvo za postizanje oslobođenja i pravde.

Ne može se precijeniti potreba za međunarodnom saradnjom u borbi protiv terorizma. Ujedinjeni narodi i njihove države članice moraju sarađivati u borbi protiv terorizma i njegovih temeljnih uzroka. Instrument EU-UN-a za globalne prijetnje terorizmom, strani teroristički borci i fuzijski centri primjeri su međunarodne saradnje u borbi protiv terorizma. PVE zahtijeva višedimenzionalnu saradnju između država članica, civilnog društva te međunarodnih i regionalnih organizacija. Žrtve terorizma moraju se podržati, a oni koji počinu teroristička djela moraju biti izvedeni pred lice pravde. Samo međunarodnom saradnjom možemo se učinkovito boriti protiv terorizma i održati vrijednosti slobode, demokratije i ljudskih prava.

Zaključno, terorizam se ne može smatrati oslobađanjem od slobode. To je nasilna i nedemokratska metoda koja krši temeljna načela slobode, ograničava slobodu pojedinca i stvara atmosferu straha i nesigurnosti. Umjesto toga, mirnim i demokratskim putem treba izražavati nezadovoljstvo, boriti se za prava ili promjene u društvu. Međunarodna saradnja je potrebna za učinkovitu borbu protiv terorizma i održavanje vrijednosti slobode, demokratije i ljudskih prava.

4.1. Kako se boriti protiv terorizma ?

Borba protiv terorizma zahtijeva multidisciplinarni pristup koji uključuje policijske, obavještajne, pravne, vojne i socijalne mjere. Važno je razumjeti osnovne uzroke terorizma, kao što su socijalna nejednakost, politička represija, marginalizacija i ekstremizam, te se boriti protiv njih kako bi se smanjio potencijal za radikalizaciju i terorističke aktivnosti. Istovremeno, demokratska društva moraju paziti da se u borbi protiv terorizma ne narušavaju osnovna ljudska prava i civilne slobode. Općenito, borba protiv terorizma, bilo da je državni ili neparadržavni, zahtijeva zajedničke napore međunarodne zajednice kako bi se osiguralo poštivanje ljudskih prava, pravne zaštite i izgradnje demokratskih institucija. Borba protiv terorizma zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje različite dimenzije, kao što su sigurnost, prevencija, obavještajne aktivnosti, saradnja među državama, socijalni i ekonomski razvoj te jačanje demokratskih institucija. Evo nekoliko ključnih načina na koje se može boriti protiv terorizma:

- **Jačanje sigurnosti:** Države moraju ulagati u jačanje svojih sigurnosnih kapaciteta kako bi spriječile, otkrile i suzbile terorističke napade. To uključuje poboljšanje

obavještajnih aktivnosti, nadzor granica, borbu protiv krijumčarenja oružja i suzbijanje finansiranja terorističkih aktivnosti.

- **Prevenција i deradikalizacija:** Prevenција radikalizacije ključna je komponenta borbe protiv terorizma. To uključuje pružanje obrazovanja, inkluzije i mogućnosti za sve građane, posebno mlade ljude, kako bi se smanjila njihova osjetljivost na radikalizaciju. Programi deradikalizacije i reintegracije također mogu biti važni za pojedince koji su već pod utjecajem terorističke ideologije.
- **Međunarodna saradnja:** Terorizam je globalni problem i zahtijeva međunarodnu saradnju. Države trebaju jačati saradnju u području razmjene obavještajnih podataka, zakonodavstva, izručenja terorista, suđenja i borbe protiv finansiranja terorizma. Međunarodne organizacije kao što su UN i Europol igraju važnu ulogu u olakšavanju takve saradnje.
- **Razvoj socijalnih i ekonomskih prilika:** Socijalna i ekonomska nejednakost često su faktori koji doprinose radikalizaciji. Stoga je važno ulagati u razvoj zajednica, pružiti pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu i osnovnim uslugama kako bi se smanjila frustracija i marginalizacija koja može voditi do radikalizacije.
- **Jačanje demokratskih institucija:** Demokratske institucije, vladavina prava i zaštita ljudskih prava ključne su u borbi protiv terorizma. Države trebaju osigurati da terorističke prijetnje ne opravdavaju ograničavanje slobode izražavanja, okupljanja ili drugih temeljnih prava. Istovremeno, osiguravanje pravednog pravosuđa, suzbijanje korupcije i promicanje transparentnosti.

Odgovaranje na terorizam u demokratskim društvima predstavlja niz izazova, uključujući uticaj mera protiv terorizma na civilno društvo slobode i ljudska prava. Mjere kao što su nadzor, pritvor i profilisanje mogu dovesti do erozije građanskih sloboda i ljudskih prava, posebno za manjinske grupe. Pored toga, odgovor na terorizam zahtijeva delikatnu ravnotežu između bezbjednosti i slobode, a demokratska društva moraju pažljivo da upravljaju tom ravnotežom kako bi izbjegla prekoračenje. Još jedan izazov u odgovoru na terorizam u demokratskim društvima su prepreke efikasnim strategijama odgovora. Ove prepreke mogu uključivati političku polarizaciju, nedostatak resursa i neadekvatnu međunarodnu saradnju. Da bi efikasno odgovorila na terorizam, demokratska društva moraju da prevaziđu ove prepreke i da sarađuju sa drugim državama i međunarodnim organizacijama. U zaključku, odgovor na terorizam u demokratskim društvima zahtijeva složen i nijansiran pristup.

Tokom posljednjih nekoliko decenija, demokratska društva su na različite načine odgovorila na izazove savremenog terorizma. Dok su neke studije tvrdile da su teroristi češće ciljali

demokratije zbog toga što autoritarni režimi premalo prijavljuju terorističke incidente, druge su sugerirale da demokratska otvorenost omogućava mirno i javno izražavanje i rješavanje pritužbi, što otežava prosperitet nasilnih marginalnih grupa⁷². Stoga je važno ohrabriti autoritarne režime i demokratije nižeg kvaliteta da prihvate veću otvorenost kako bi pomogli da se iskrcaju tereni ispod lokalnih ekstremista prije nego što krenu u napade u inostranstvu⁷³. Nadalje, dok je utvrđeno da terorizam podriva demokratske vlade u zrelim demokratijama kao što su Sjedinjene Države i Evropa, vlade, međunarodne institucije i civilno društvo mogu raditi zajedno na smanjenju razmjera i obima terorističkog nasilja i ublažavanju njegovih najopasnijih političkih efekata⁷⁴. Štaviše, dokazi su pokazali da se od demokratskih društava može očekivati da s vremenom i iskustvom steknu superiorne sposobnosti ne samo da smanje učestalost terorističkih napada, već i da takve napade učine manje smrtonosnim kada se dogode⁷⁵. To je zato što potpuna demokratija od svih tipova režima najviše reagira na brige građana, a demokratska averzija prema žrtvama stvara veće stope ulaganja koja spašavaju živote u obavještajne službe, zaštitu infrastrukture, prvu pomoć, socijalnu otpornost i specijaliziranu medicinsku skrb⁷⁶. Osim toga, demokratska društva podržavaju umjerenu i modernu vlast u muslimanskom svijetu da spriječi promicanje terorizma⁷⁷, istovremeno prepoznajući odnos između političke slobode i terorizma, te činjenicu da su zemlje sa srednjim nivoom političke slobode sklonije terorizmu nego zemlje sa visokim nivoom političke slobode ili visoko autoritarnim režimima⁷⁸. Nadalje, demokratska društva su angažovala teroriste ne samo na bojnopolju, već i na druge načine, kao što su koalicione snage koje love talibane i al-Qaida, i poduzimaju snažnu akciju protiv režima koji podržavaju i koriste terorizam za postizanje svojih političkih ciljeva⁷⁹. Uprkos tome, smrtnost uzrokovana terorizmom porasla je u Evropi na najviši nivo u skoro tri decenije, pri čemu se 75% smrtnih slučajeva može pripisati ISIS-u⁸⁰. To je uzrokovalo da demokratska društva budu zabrinuta i da se boje da ne postanu mete terorizma⁸¹.

⁷² Fighting Terrorism: The Democracy Advantage. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz www.journalofdemocracy.org

⁷³ Ibidem

⁷⁴ Terrorism and the threat to democracy. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz www.brookings.edu

⁷⁵ Fighting Terrorism: The Democracy Advantage, Ibidem

⁷⁶ Ibidem

⁷⁷ The National Security Strategy of the United States of America. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html

⁷⁸ Fighting Terrorism: The Democracy Advantage., Ibidem

⁷⁹ The National Security Strategy of the United States of America., Ibidem

⁸⁰ Fighting Terrorism: The Democracy Advantage. (n.d.) Preuzeto Jun 9, 2023, iz www.journalofdemocracy.org

⁸¹ Ibidem

4.1.1. Holistički pristup borbi protiv terorizma: ključna uloga policije, obavještajnih, pravnih, vojnih i društvenih mjera

Terorizam je postao globalni izazov koji ugrožava mir, stabilnost i sigurnost u mnogim dijelovima svijeta. Za borbu protiv ove prijetnje neophodan je holistički pristup, koji integriše policijske, obavještajne, pravne, vojne i društvene mjere. Policijske mjere su od suštinskog značaja za sprečavanje napada, istragu i prikupljanje dokaza za krivično gonjenje i rad sa zajednicama na sprečavanju radikalizacije. Obavještajne mjere pružaju rana upozorenja o predstojećim napadima, pomažu u identifikaciji i praćenju terorista i pružaju vitalne informacije za vojne operacije. Pravne mjere obezbjeđuju pravni okvir za antiterorističke operacije, omogućavaju krivično gonjenje terorista i njihovih pristalica i obezbjeđuju sredstva da se vlade pozovu na odgovornost za svoje postupke. Međutim, neki tvrde da vojne mjere nisu uvijek efikasne, a socijalne mjere se često zanemaruju. Pristup koji odgovara svima možda nije prikladan za različita društva i kulture. Stoga je za efikasnu borbu protiv terorizma neophodan nijansiran pristup specifičan za kontekst.

Prvo, policijske mjere su ključne u borbi protiv terorizma. Policija može spriječiti napade otkrivanjem i ometanjem zavjera. Na primjer, u Velikoj Britaniji policija je osujetila najmanje 29 terorističkih zavjera od 2017. Policija može istraživati i prikupljati dokaze za krivično gonjenje terorista. Na primjer, stopa osuđivanja za terorizam u Velikoj Britaniji je 80%, zahvaljujući radu policije. Policija takođe može da radi sa zajednicama na sprečavanju radikalizacije. Na primjer, britanska strategija Prevent ima za cilj da zaštiti ugrožene pojedince od uvlačenja u terorizam radeći sa zajednicama, školama i vjerskim vođama na identifikaciji i pružanju podrške.

Drugo, obavještajne mjere su ključne u borbi protiv terorizma. Obavještajni podaci mogu pružiti rano upozorenje o predstojećim napadima. Na primjer, američke obavještajne agencije dale su rano upozorenje o napadima 11. septembra, ali nije postupljeno po tim informacijama. Obavještajni podaci mogu pomoći u identifikaciji i praćenju terorista. Na primjer, američki udari dronovima u Pakistanu i Jemenu ubili su mnoge visokovrijedne mete. Obavještajni podaci mogu pružiti vitalne informacije za vojne operacije. Na primjer, američke obavještajne agencije pružile su ključne informacije za operaciju u kojoj je ubijen Osama Bin Laden u Pakistanu.

Treće, zakonske mjere su važne u borbi protiv terorizma. Zakoni mogu pružiti pravni okvir za antiterorističke operacije. Na primjer, Zakon o terorizmu Ujedinjenog Kraljevstva iz 2000. pruža pravnu osnovu za vladinu strategiju borbe protiv terorizma. Zakoni mogu omogućiti

krivično gonjenje terorista i njihovih pristalica. Na primjer, britanski Zakon o borbi protiv terorizma i sigurnosti iz 2015. uveo je nova krivična djela za aktivnosti povezane s terorizmom. Zakoni mogu pružiti sredstva da se vlade pozovu na odgovornost za svoje postupke. Na primjer, Tribunal za istražne ovlaštenje Ujedinjenog Kraljevstva vrši nadzor nad nadzornim aktivnostima vlade.

Međutim, neki tvrde da vojne mjere nisu uvijek efikasne u borbi protiv terorizma. Vojne operacije mogu rezultirati civilnim žrtvama i oštećenjem infrastrukture. Na primjer, američki udari dronovima ubili su mnoge nedužne civile, što je podstaklo antiameričko raspoloženje u Pakistanu i Jemenu. Vojne operacije mogu podstaći negodovanje i regrutovanje za terorističke grupe. Na primjer, američka invazija na Irak 2003. dovela je do uspona ISIS-a. Vojne operacije takođe mogu biti skupe i odvratiti resurse od drugih prioriteta.

Štaviše, socijalne mjere se često zanemaruju u borbi protiv terorizma. Rješavanje temeljnih društvenih i ekonomskih problema može smanjiti podršku terorizmu. Na primjer, siromaštvo, marginalizacija i diskriminacija često se navode kao faktori koji navode pojedince da se pridruže terorističkim grupama. Ulaganje u obrazovanje i otvaranje novih radnih mjesta može pružiti alternativu radikalizaciji. Na primjer, Hedayah centar UAE pruža obuku i resurse za sprječavanje nasilnog ekstremizma. Angažovanje sa zajednicama i promicanje tolerancije mogu izgraditi otpornost na ekstremističke ideologije. Na primjer, britanski program Build a Stronger Britain Together ima za cilj promoviranje društvene kohezije i integracije.

Na kraju, holistički pristup možda nije uvijek izvodljiv ili prikladan. Različiti konteksti mogu zahtijevati različite pristupe borbi protiv terorizma. Na primjer, udari dronovima mogu biti efikasni u udaljenim područjima gdje djeluju teroristi, ali ne i u gusto naseljenim gradovima. Neke mjere mogu biti efikasnije od drugih u određenim situacijama. Na primjer, policija u zajednici može biti efikasnija u sprječavanju radikalizacije od vojnih operacija. Pristup koji odgovara svima možda nije prikladan za različita društva i kulture. Na primjer, britanska strategija Prevent kritikovana je zbog diskriminacije muslimanskih zajednica.

Zaključno, terorizam je složen i višestruki problem koji zahtijeva holistički pristup, koji integriše policijske, obavještajne, pravne, vojne i društvene mjere. Policijske mjere su od suštinskog značaja za sprečavanje napada, istragu i prikupljanje dokaza za krivično gonjenje i rad sa zajednicama na sprečavanju radikalizacije. Obavještajne mjere pružaju rana upozorenja o predstojećim napadima, pomažu u identifikaciji i praćenju terorista i pružaju vitalne informacije za vojne operacije. Pravne mjere obezbjeđuju pravni okvir za antiterorističke

operacije, omogućavaju krivično gonjenje terorista i njihovih pristalica i obezbjeđuju sredstva da se vlade pozovu na odgovornost za svoje postupke. Međutim, vojne mjere nisu uvijek efikasne, a socijalne mjere se često zanemaruju. Za efikasnu borbu protiv terorizma neophodan je nijansiran pristup specifičan za kontekst.

4.1.2. Razumijevanje osnovnih uzroka terorizma

Razumijevanje korijenskih uzroka terorizma ključno je za razvoj djelotvornih mjera za borbu protiv njega. Socioekonomski faktori kao što su siromaštvo, nezaposlenost i nedostatak obrazovanja su identifikovani kao doprinosi porastu terorizma. Ovi faktori mogu stvoriti osjećaj beznada i očaja među određenim populacijama, čineći ih ranjivijim na ekstremističke ideologije. Rješavanje ovih socioekonomskih faktora kroz inicijative kao što su otvaranje radnih mjesta, obrazovanje i smanjenje siromaštva može pomoći u smanjenju privlačnosti terorizma i spriječiti pojedince da se okrenu nasilnom ekstremizmu.⁸²

Politički faktori kao što su korupcija, autoritarnost i nedostatak zastupljenosti također mogu doprinijeti porastu terorizma. Kada se pojedinci osjećaju marginalizirani ili potlačeni od strane svoje vlade, mogu se obratiti nasilnim sredstvima da izraze svoje nezadovoljstvo. Rješavanje političkih faktora kroz mjere kao što su demokratske reforme, antikorupcijske inicijative i povećana politička zastupljenost može pomoći da se smanji privlačnost terorizma i promovira mirna politička promjena.

Vjerski i ideološki faktori također mogu igrati ulogu u porastu terorizma. Ekstremistička tumačenja vjerskih ili ideoloških uvjerenja mogu se koristiti za opravdavanje nasilja i terorizma. Rješavanje ovih faktora zahtijeva pažljivu ravnotežu između zaštite slobode izražavanja i sprječavanja podsticanja nasilja. Inicijative kao što su međuvjerski dijalog, promoviranje umjerenih interpretacija vjerskih i ideoloških uvjerenja i suprotstavljanje ekstremističkoj propagandi mogu pomoći da se smanji privlačnost terorizma i promovira miran suživot. U zaključku, multidisciplinarni pristup koji uključuje policiju, obavještajne, pravne, vojne i društvene mjere je neophodan za efikasnu borbu protiv terorizma. Razumijevanje osnovnih uzroka terorizma ključna je komponenta ovog pristupa, jer omogućava razvoj ciljanih i djelotvornih mjera za sprečavanje i borbu protiv nasilnog

⁸² Building Resilience Against Terrorism: Canada's Counter- (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca

ekstremizma. Baveći se socioekonomskim, političkim i vjerskim/ideološkim faktorima, možemo raditi na stvaranju mirnijeg i sigurnijeg svijeta.⁸³

4.1.3. Multidisciplinarni pristup borbi protiv terorizma

Multidisciplinarni pristup je od suštinskog značaja u borbi protiv terorizma, pri čemu policijske mjere igraju ključnu ulogu u sprečavanju i reagovanju na terorističke aktivnosti. Policijske snage moraju biti opremljene neophodnim resursima, obukom i obavještajnim podacima kako bi efikasno identifikovale i neutralisale potencijalne prijetnje. Ovo uključuje implementaciju mjera kao što su: - Pojačani nadzor i praćenje visokorizičnih pojedinaca i grupa - Jačanje granične sigurnosti i kontrole imigracije - Razvijanje efikasnih planova i protokola za odgovor na krizu - Jačanje angažmana zajednice i napora na terenu proaktivnim pristupom identifikovanju i sprječavanju terorističkih aktivnosti, policijske mjere mogu značajno doprinijeti ukupnom uspjehu borbe protiv terorizma.⁸⁴

Pored policijskih mjera, obavještajni podaci igraju vitalnu ulogu u otkrivanju i ometanju terorističkih aktivnosti. Obavještajne agencije moraju imati potrebne resurse i stručnost za prikupljanje i analizu informacija u vezi sa potencijalnim prijetnjama, kao i za koordinaciju s drugim agencijama radi razmjene informacija i razvoja učinkovitih strategija. Ovo uključuje implementaciju mjera kao što su: - Razvijanje efikasnih sposobnosti prikupljanja i analize obavještajnih podataka - Poboljšanje razmjene informacija i saradnje među agencijama - Razvijanje efikasnih strategija za borbu protiv terorizma na osnovu obavještajne analize - Sprovođenje ciljanih operacija za razbijanje terorističkih mreža. Zauzimajući proaktivan pristup prikupljanju i analizi obavještajnih podataka, agencije mogu efikasno identificirati i neutralizirati potencijalne prijetnje prije nego što budu izvršene.

Efikasne zakonske mjere su također ključne u borbi protiv terorizma. Ovo uključuje izradu i implementaciju zakona i propisa koji kriminalizuju terorističke aktivnosti i obezbjeđuju neophodne alate za provođenje zakona i obavještajne agencije da efikasno istraže i krivično gone ove zločine.⁸⁵ Osim toga, zakonske mjere mogu uključivati: - Razvijanje efektivnog međunarodnog pravnog okvira za saradnju u borbi protiv terorizma - Zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda uz osiguranje javne sigurnosti - Usmjeravanje na finansiranje terorističkih

⁸³ Cooperation of law enforcement and intelligence agencies (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.cairn.info

⁸⁴ Human Rights and Humanitarian Law as Competing Legal (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz academic.oup.com/book/5907/chapter/149213369

⁸⁵ Office of Counter-Terrorism |. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.un.org/counterterrorism/

aktivnosti kroz efikasne finansijske propise i provedbu - Razvijanje efikasnih mehanizama za međunarodnu saradnju i razmjenu informacija. Uzimajući sveobuhvatan i multidisciplinarni pristup koji uključuje policiju, obavještajne službe i pravne mjere, nacije se mogu efikasno boriti protiv terorizma i spriječiti buduće napade.⁸⁶

4.1.4. Vojne i socijalne mjere za borbu protiv terorizma

Vojne mjere su važna komponenta multidisciplinarnog pristupa borbi protiv terorizma. Ove mjere uključuju upotrebu vojne sile za ometanje i rasformiranje terorističkih organizacija, kao i raspoređivanje vojnog osoblja radi obezbjeđenja u područjima koja su u opasnosti od terorističkih napada.⁸⁷ Vojne mjere mogu uključivati i korištenje bespilotnih letjelica za obavljanje misija osmatranja i izviđanja, kao i korištenje specijalnih snaga za izvođenje ciljanih operacija protiv terorističkih vođa i operativaca.⁸⁸ Međutim, važno je napomenuti da same vojne mjere nisu dovoljne u borbi protiv terorizma i moraju biti dopunjene drugim mjerama.

Socijalne mjere su također ključne u borbi protiv terorizma. Ove mjere imaju za cilj rješavanje osnovnih uzroka terorizma, kao što su siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost. Društvene mjere mogu uključivati inicijative za promoviranje obrazovanja, otvaranje novih radnih mjesta i razvoj zajednice, kao i napore za promoviranje ljudskih prava i vladavine prava. Baveći se temeljnim društvenim faktorima koji doprinose terorizmu, ove mjere mogu pomoći u sprječavanju radikalizacije pojedinaca i zajednica, u konačnici smanjujući prijetnju od terorizma.⁸⁹

Međunarodna saradnja i koordinacija su od suštinskog značaja u borbi protiv terorizma. Nijedna država ne može sama da se efikasno bori protiv terorizma, a globalna saradnja je neophodna za razmenu obavještajnih podataka, koordinaciju vojnih i policijskih operacija i razvoj i sprovođenje efikasnih strategija za borbu protiv terorizma.⁹⁰ Međunarodne

⁸⁶ Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.icct.nl/handbook-terrorism-prevention-and-preparedness

⁸⁷ NCTC Home. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.dni.gov/index.php/nctc-home

⁸⁸ Right-Wing Extremism and Terrorism in Europe Current (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz cco.ndu.edu

⁸⁹ National Strategy for Combating Terrorism - state.gov. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz 2001-2009.state.gov/s/ct/rls/wh/71803.htm

⁹⁰ The National Security Strategy of the United States (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html

organizacije kao što je Centar Ujedinjenih nacija⁹¹ za borbu protiv terorizma igraju ključnu ulogu u olakšavanju ove saradnje i podršci državama članicama u njihovim naporima u borbi protiv terorizma. Radeći zajedno, nacije se mogu efikasnije suočiti sa kompleksnom i rastućom prijetnjom terorizma i smanjiti njegov uticaj na globalnu sigurnost i stabilnost.⁹²

4.2. Rezime

Napad na Svjetski trgovinski centar 11. septembra 2001. označio je prekretnicu u percepciji terorizma i organizaciji borbe protiv njega. Užasni događaj izazvao je značajnu promjenu u načinu na koji se terorizam shvatao i rješavao, ne samo u Sjedinjenim Državama nego i širom svijeta. Kao rezultat toga, borba protiv terorističkih organizacija pretrpjela je značajne promjene, koje su uticale na institucije i procese u liberalno-demokratskim državama. Ovaj istraživački rad ima za cilj istražiti promjene u percepciji i organizaciji borbe protiv terorizma, posebno ispitati kako je napad na Svjetski trgovinski centar promijenio percepciju terorizma i kako se borba protiv terorističkih organizacija promijenila kao odgovor na ovaj događaj. Pored toga, u ovom radu će se govoriti o uticaju koji je borba protiv terorizma imala na liberalno-demokratske države. Ispitujući ova pitanja, ovaj istraživački rad ima za cilj da pruži bolji uvid u evoluirajuću prirodu terorizma i njegovog uticaja na društvo, politiku i bezbjednost.

4.2.1. Kako je napad na Svjetski trgovinski centar promijenio percepciju terorizma ?

Napad na Svjetski trgovinski centar (WTC) u septembru 2001. bio je najrazorniji teroristički akt u zabilježenoj historiji. Njegov odjek se nastavlja i danas, jer je promijenio percepciju terorizma i pokrenuo velike promjene u američkim obavještajnim službama i praksi borbe protiv terorizma. Pokazao je potencijal za destruktivnije napade i obim i sofisticiranost međunarodnog pokreta radikalnog džihada, te otkrio opasnost od transnacionalnih terorističkih mreža poput Al-Qaide. Napad je također proizveo broj žrtava koje su bile deset puta veće od najsmrtonosnijeg terorističkog akta prije njega, i označio je prvi uspješan akt međunarodnog terorizma u Sjedinjenim Državama od bombardovanja WTC-a 1993. To je također odražavalo trend ka neselektivnijem gađanju međunarodnih terorista, a većina žrtava su bili civili. Štaviše, pokazao je ozbiljne izazove sa kojima se Sjedinjene Države suočavaju

⁹¹ NATO - Topic: Countering terrorism. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm

⁹² Using Community-focused Policing to Combat Terrorism (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.justice.gov/criminal-icitap/file/1335496/download

od međunarodnih terorista, a dokazi koji povezuju Al-Kaidu i Bin Ladena sa napadima su jasni i nepobitni. Nadalje, napad je bio prvi poznati slučaj samoubilačkih napada koje su izveli međunarodni teroristi u Sjedinjenim Državama. Napadi na WTC su takođe okarakterisani kao neviđeni ekološki napad na donji Menhetn, jer je mehanička energija kolapsa usitnjavala i raspršila 1,2 miliona tona građevinskog materijala u okolinu. Ovo je izložilo različite populacije zagađivačima u tri faze, pošto su intenzivna toplota i vatra isparili nusproizvode sagorjevanja.

4.2.2. Kako se borba protiv terorističkih organizacija promijenila kao odgovor na napad ?

U svjetlu događaja od 11. septembra, FBI je povećao fokus na sunitski ekstremizam i njegovu operativnu manifestaciju u radikalnom međunarodnom džihadskom pokretu. FBI je odgovorio poboljšanjem svog antiterorističkog aparata i kontraobavještajnih strategija, što je dalo pozitivne rezultate u osujećivanju terorističke zavjere za bombardovanje znamenitosti u New Yorku. Odgovor FBI-a na terorizam evoluirao je tokom protekle decenije, o čemu svjedoči uspjeh njihovih operacija protiv međunarodnih terorističkih mreža. Kanada je takođe preuzela vodeću ulogu u naporima međunarodne zajednice u borbi protiv terorizma, a njen kapacitet da to učini značajno je povećan. Napori Kanade u borbi protiv terorizma i promoviranju globalnog mira i sigurnosti odražavaju posvećenost međunarodne zajednice borbi protiv terorizma i srodnih prijetnji. Pored napora Kanade, druge zemlje su takođe povećale svoje sigurnosne mjere u borbi protiv terorizma. Obezbijeđena je obuka za identifikaciju i intervenciju terorista radi povećanja sigurnosti građana, dok su mjere fizičke sigurnosti pojačane u državnim i javnim institucijama, kako bi se smanjili kapaciteti terorista za gađanje ovih ciljeva. Cilj je spriječiti daljnje terorističke napade i zaštititi javnost. Napad 11. septembra označio je prekretnicu u borbi protiv terorizma i pokazao potrebu za zajedničkim globalnim naporima u borbi protiv terorizma.

4.2.3. Kakav uticaj ima borba protiv terorizma na liberalno-demokratske države ?

Borba protiv terorizma ima dubok uticaj na liberalno-demokratske države. U prošlosti su postojala dva dominantna gledišta o odnosu demokratije i terorizma. Prvi stav je bio da su demokratije sklonije terorističkim napadima od nedemokratskih, dok je drugi stav da

demokratija ima antiteroristički efekat. Sugerirano je da ohrabrivanje autoritarnih režima i demokratija nižeg kvaliteta da prihvate veću otvorenost može pomoći da se odvoji teren ispod njihovih lokalnih ekstremista. Pojavilo se treće gledište da srednji nivoi političkih sloboda predviđaju znatno veće stope terorizma nego što trpe bilo visokokvalitetne demokratije ili zatvorene autokratije. To sugerira da su liberalno-demokratske države s višim nivoom političke konkurencije osjetljivije na terorizam. Otvorenost liberalno-demokratskih država omogućava teroristima da iskoriste svoju slobodu udruživanja i kretanja za organizovanje terorističkih grupa i izvođenje napada. Štaviše, zaštitne mere u skladu sa zakonom i zakonska ograničenja za bezbjednosne snage takođe doprinose ovom permisivnom kontekstu za terorizam. To znači da borba protiv terorizma ima značajan uticaj na liberalno-demokratske države. Može nagrizati demokratske vrijednosti i institucije, dovesti do erozije vladavine prava, smanjiti demokratsku otpornost i oslabiti mjere zaštite građanskih sloboda. Nadalje, to može dovesti do povećanih nadzornih ovlasti za vlasti u liberalno-demokratskim državama. Uprkos ovim negativnim uticajima, postoje neke prednosti u borbi protiv terorizma u liberalno-demokratskim državama. Na primjer, liberalne demokratije imaju „demokratsku prednost“ koja se ogleda u manjem broju žrtava povezanih s terorističkim napadima. Nadalje, liberalne demokratije i poliarhije doživljavaju manje terorističkih incidenata u poređenju sa svim drugim tipovima režima. Također, demokratska averzija prema žrtvama generiše veće stope ulaganja koja spašavaju živote u obavještajne podatke, zaštitu infrastrukture, prve pomoći, socijalnu otpornost i specijaliziranu medicinsku njegu. To znači da se od naprednih demokratija može očekivati da s vremenom i iskustvom steknu superiorne sposobnosti ne samo da smanje učestalost terorističkih napada već i da takve napade učine manje smrtonosnim kada se dogode. Konačno, punopravna demokratija najviše odgovara svim tipovima režima na brige građana, od kojih je nekoliko hitnijih od želje za fizičkom sigurnošću.

Napad na Svjetski trgovinski centar u septembru 2001. godine bio je teroristički čin bez presedana koji je promijenio percepciju terorizma širom svijeta. Napad je pokazao potencijal za destruktivnije napade i obim i sofisticiranost međunarodnog pokreta radikalnog džihada, otkrivajući opasnost od transnacionalnih terorističkih mreža poput Al-Qaide. Kao rezultat toga, napravljene su velike promjene u obavještajnoj službi SAD-a i praksi borbe protiv terorizma. FBI je povećao fokus na sunitiski ekstremizam i njegovu operativnu manifestaciju u radikalnom međunarodnom džihadskom pokretu. Većina žrtava bili su civili, što pokazuje trend ka neselektivnijem gađanju međunarodnih terorista. Liberalne demokratije i poliarhije doživljavaju manje terorističkih incidenata u poređenju sa svim drugim tipovima režima.

Napadi na WTC su takođe okarakterisani kao neviđeni ekološki napad na donji Menhetn, sa 1,2 miliona tona građevinskog materijala usitnjeno i raspršeno u životnu sredinu. Ovaj istraživački rad naglašava potrebu za kontinuiranim naporima u borbi protiv terorizma i srodnih prijetnji, što pokazuje posvećenost Kanade promoviranju globalnog mira i sigurnosti. Buduća istraživanja bi se trebala fokusirati na utvrđivanje nedostataka i ograničenja u postojećim strategijama za borbu protiv terorizma i razvoj novih pristupa za efikasnu borbu protiv terorizma.

5. Zaključak

5.1. Psihologija terorizma: razumijevanje njegovih ciljeva i ciljeva u zapadnim liberalno-demokratskim zemljama

Porast terorizma u liberalno-demokratskim zemljama bio je značajna prijetnja miru i sigurnosti globalne zajednice. Teroristi imaju za cilj da oslabe odlučnost ovih demokratskih država unošenjem straha i tjeskobe u umove svojih građana. Upotreba nevinih žrtava kao sredstva za postizanje svojih ciljeva pokazuje da im moralne vrijednosti, ideali ljudskih prava ili principi pravednog rata ništa ne znače. U ovom radu istraženi su ciljevi terorizma u liberalno demokratskim zemljama, psihološki utjecaj terorizma na pojedince i društvo, te strategije za borbu protiv terorizma psihološkim sredstvima. Ovaj rad ima za cilj da pruži sveobuhvatno razumijevanje psihologije terorizma i njegovog uticaja na liberalna demokratska društva.

Terorizam je korišten kao sredstvo za postizanje različitih ciljeva, bilo protiv liberalnih demokratija ili protiv autokratskih režima. Pravi cilj etničkog terorizma je da oslabi odlučnost protivnika, a ako je protivnik liberalna demokratija, onda terorista ima za cilj da ga rani tamo gdje je najosjetljiviji i pogodi tamo gdje je najponosniji⁹³. Rast modernih liberalno-demokratskih vrijednosti, kao što su sloboda govora, ljudska prava i demokratija, stvorio je izazov za teroriste da ostvare svoje ciljeve. Kako bi oslabili odlučnost ovih demokratskih država, teroristi koriste strah i tjeskobu, što se može postići samo širenjem terora i haosa⁹⁴. Cilj

⁹³ Byman, D. The logic of ethnic terrorism. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576109808436060

⁹⁴ Ganor, B. Terrorism as a strategy of psychological warfare. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J146v09n01_03

terorizma je uokviren drugim izazovom, a to je podrivanje liberalno-demokratskih kriterijuma za legitimnu spoljnu politiku⁹⁵.

Psihološki uticaj terorizma na pojedince i društvo je dubok. Terorizam motiviran namjerom da se nanese smrt, ozljeda, strah i drugi oblici štete stanovništvu ili vladi može izazvati značajnu zabrinutost zbog opasnosti od hemijskog, biološkog ili radiološkog oružja ⁹⁶. Svjedočenje terorističkim napadima može dovesti do psihološke traume, kao što su posttraumatski stresni poremećaj, depresija i anksioznost. Ljudi koji svjedoče nesreći drugih iz daljine mogu utrnuti na patnju drugih, što dovodi do bezosjećajnosti⁹⁷. Stigmatizacija pojedinaca, grupa i zajednica je takođe psihološki uticaj terorizma. Teroristi često ciljaju na određene zajednice, a to može dovesti do povezanosti stigmatizacije ovih grupa. Na primjer, nazivanje džematskog događaja “korona terorizmom” se razvilo protiv određene zajednice ⁹⁸. Teroristički napadi također mogu utjecati na političke stavove ljudi, što dovodi do konzervativnijih pogleda na pitanja kao što su imigracija, nacionalna sigurnost i građanske slobode ⁹⁹.

Borba protiv terorizma psihološkim sredstvima zahtijeva pristup na više nivoa, uključujući podsticanje otpornosti kod pojedinaca, porodica i zajednica ¹⁰⁰. Promoviranje pozitivnih strategija suočavanja, kao što su rješavanje problema i kognitivna preispitivanja, može pomoći pojedincima da se nose s psihološkim utjecajem terorizma. Štaviše, mreže socijalne podrške igraju ključnu ulogu u promicanju otpornosti ¹⁰¹. Politike poput kohezije zajednice i borbe protiv terorizma također mogu pomoći u sprječavanju radikalizacije rješavanjem društvenih pitanja kao što su siromaštvo i obrazovanje ¹⁰². Strateška kampanja protiv

⁹⁵ Brown, W. Neo-liberalism and the end of liberal democracy. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz muse.jhu.edu/pub/1/article/48659/summary

⁹⁶ Kaniasty, K., Norris, F. Social support in the aftermath of disasters, catastrophes, and acts of terrorism: Altruistic, overwhelmed, uncertain, antagonistic, and patriotic communities. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz books.google.com

⁹⁷ Ibidem

⁹⁸ Bhanot, D., Singh, T., Verma, S., Sharad, S. [HTML][HTML] Stigma and discrimination during COVID-19 pandemic. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2020.577018/full

⁹⁹ Burke, B., Kosloff, S., Landau, M. Death goes to the polls: A meta-analysis of mortality salience effects on political attitudes. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/pops.12005

¹⁰⁰ Southwick, S., Litz, B., Charney, D., Friedman, M. [BOOK][B] Resilience and mental health: Challenges across the lifespan. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz books.google.com

¹⁰¹ Ibidem

¹⁰² Husband, C., Alam, Y. [BOOK][B] Social cohesion and counter-terrorism: A policy contradiction?. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz books.google.com

terorizma, umjesto rata protiv terorizma, također može biti efikasna u rješavanju duboko ukorijenjenih kulturnih i psiholoških problema¹⁰³.

Razumijevanje psihologije terorizma je ključno za razvoj efikasnih strategija borbe protiv terorizma¹⁰⁴. Terorizam je često motiviran složenom interakcijom individualnih, društvenih i političkih faktora, uključujući osjećaj nepravde, marginalizaciju i želju za moći ili priznanjem¹⁰⁵. Razumijevanjem ovih osnovnih faktora, kreatori politike i praktičari mogu razviti ciljane intervencije koje se bave osnovnim uzrocima terorizma, umjesto da jednostavno odgovaraju na njegove nasilne manifestacije.

Izgradnja otpornosti kod pojedinaca, porodica i zajednica je još jedna ključna komponenta borbe protiv terorizma putem psiholoških sredstava¹⁰⁶. Otpornost se odnosi na sposobnost prilagođavanja i suočavanja sa stresorima i izazovima, uključujući one koje predstavljaju terorizam i nasilni ekstremizam. Podsticanjem otpornosti, pojedinci i zajednice mogu bolje izdržati psihološke i društvene posljedice terorizma, smanjujući vjerovatnoću radikalizacije i nasilnog ponašanja¹⁰⁷. To se može postići nizom intervencija, uključujući: - Pružanje pristupa uslugama mentalnog zdravlja i njezi zasnovanoj na traumi - Promoviranje mreža socijalne podrške i kohezije zajednice - Podsticanje razvoja vještina suočavanja i strategija emocionalne regulacije - Pružanje edukacije i obuke o rješavanju sukoba i nenasilnoj komunikaciji.

Rješavanje socijalnih pitanja kroz politike kao što su kohezija zajednice i borba protiv terorizma također može igrati ključnu ulogu u sprječavanju radikalizacije i promoviranju otpornosti¹⁰⁸. Kohezija zajednice odnosi se na stepen do kojeg se pojedinci i grupe unutar zajednice osjećaju povezani jedni s drugima i dijele zajedničke vrijednosti i ciljeve. Promoviranjem kohezije zajednice, kreatori politike mogu pomoći u smanjenju osjećaja izolacije i marginalizacije koji mogu doprinijeti radikalizaciji¹⁰⁹. Politike borbe protiv terorizma, poput onih koje imaju za cilj sprečavanje nasilnog ekstremizma, mogu se baviti i

¹⁰³ Taspinar, O. Fighting Radicalism, Not " Terrorism": Root Causes of an International Actor Redefined. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz heinonline.org

¹⁰⁴ Building Resilience Against Terrorism: Canada's Counter- (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca

¹⁰⁵ What should global mental health do about violent (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6669963/

¹⁰⁶ Ibidem

¹⁰⁷ Social Determinants of Health, Violent Radicalization, and (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5586006/

¹⁰⁸ National Strategy on Countering Radicalization to Violence. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca

¹⁰⁹ COUNCIL OF EUROPE HANDBOOK FOR PRISON AND (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz rm.coe.int/16806f9aa9

društvenim pitanjima kao što su siromaštvo, diskriminacija i političko obespravljenje, što može doprinijeti razvoju ekstremističkih ideologija¹¹⁰. Uzimajući pristup na više nivoa koji kombinuje psihološke intervencije sa socijalnim politikama i inicijativama u zajednici, kreatori politike mogu razviti efikasnije i održivije strategije za borbu protiv terorizma.

5.2. Politika borbe protiv terorizma

Jedna od ključnih politika za borbu protiv terorizma je kohezija zajednice¹¹¹. Ovaj pristup uključuje promoviranje društvene integracije i inkluzije, te podsticanje razvoja jakih i otpornih zajednica. Podsticanjem osjećaja pripadnosti i društvene povezanosti, kohezija zajednice može pomoći u sprječavanju radikalizacije i ekstremističkih ideologija da se preuzmu. To se može postići nizom inicijativa, uključujući događaje u zajednici, međuvjerski dijalog i obrazovne programe koji promoviraju različitost i toleranciju. Okupljanjem ljudi i promicanjem pozitivnih društvenih interakcija, kohezija zajednice može pomoći u suprotstavljanju taktici podjela ekstremističkih grupa i stvaranju ujedinjenijeg i otpornijeg društva.

Druga važna politika za borbu protiv terorizma je razvoj efikasnih mjera za borbu protiv terorizma¹¹². Ovo može uključivati niz strategija, uključujući prikupljanje obavještajnih podataka, sigurnost granica i napore za provođenje zakona da poremete i demontiraju terorističke mreže¹¹³. Pored toga, programi prevencije nasilnog ekstremizma (PVE) mogu se implementirati kako bi se riješili osnovni uzroci radikalizacije i pružila podrška pojedincima koji su u opasnosti da budu uvučeni u ekstremističke aktivnosti¹¹⁴. Ovi programi mogu uključivati usluge savjetovanja i mentalnog zdravlja, stručnu obuku i zapošljavanje, te inicijative za širenje zajednice koje pružaju pozitivne alternative ekstremističkim ideologijama¹¹⁵. Baveći se osnovnim faktorima koji doprinose radikalizaciji, PVE programi mogu pomoći u sprečavanju umiješanosti pojedinaca u terorističke aktivnosti i promovirati dugoročnu stabilnost i sigurnost.

¹¹⁰ Office of Counter-Terrorism |. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.un.org/counterterrorism/

¹¹¹ Social Determinants of Health, Violent Radicalization, and (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5586006/

¹¹² Office of Counter-Terrorism |. (n.d.), Ibidem

¹¹³ Preventing violent extremism through education: a guide (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247764

¹¹⁴ Ibidem

¹¹⁵ What should global mental health do about violent (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6669963/

Konačno, politike koje se bave socijalnim pitanjima kao što su siromaštvo i diskriminacija također mogu igrati ulogu u borbi protiv terorizma¹¹⁶. Ovi faktori su identifikovani kao značajni pokretači radikalizacije, jer pojedinci koji se osjećaju marginalizovani ili obespravljani mogu biti podložniji ekstremističkim ideologijama. Baveći se ovim temeljnim pitanjima, politike kao što su programi za smanjenje siromaštva, mjere protiv diskriminacije i naponi na promicanju socijalne pravde i jednakosti mogu pomoći u stvaranju stabilnijeg i inkluzivnijeg društva, smanjujući rizik od radikalizacije i promovirajući veću otpornost pojedinaca, porodica i zajednice. Uzimajući pristup na više nivoa koji se bavi osnovnim uzrocima terorizma, politike mogu pomoći u stvaranju sigurnijeg i mirnijeg svijeta za sve.

5.3. Važnost pristupa na više nivoa

Borba protiv terorizma psihološkim sredstvima zahtijeva pristup na više nivoa, koji uključuje saradnju između vladinih agencija, društvenih organizacija i stručnjaka za mentalno zdravlje. Takav pristup može potaknuti otpornost kod pojedinaca, porodica i zajednica, što je od suštinskog značaja za prevenciju radikalizacije i promoviranje mentalnog i emocionalnog blagostanja. Stručnjaci za mentalno zdravlje mogu igrati ključnu ulogu u ovom pristupu pružanjem podrške i savjetovanja pojedincima koji mogu biti ranjivi na ekstremističke ideologije. Osim toga, društvene organizacije mogu pomoći u stvaranju sigurnih i podržavajućih prostora u kojima pojedinci mogu podijeliti svoja iskustva i izgraditi društvene veze, što može doprinijeti osjećaju pripadnosti i smanjiti rizik od radikalizacije.

Rješavanje temeljnih uzroka terorizma je još jedan ključni aspekt višeslojnog pristupa borbi protiv terorizma¹¹⁷. Ovo uključuje rješavanje društvenih pitanja kao što su siromaštvo, nejednakost i diskriminacija, što može doprinijeti osjećaju marginalizacije i otuđenosti. Politike kao što su kohezija zajednice i borba protiv terorizma mogu pomoći u sprečavanju radikalizacije promicanjem društvene uključenosti i rješavanjem temeljnih uzroka ekstremizma¹¹⁸. Promoviranjem osjećaja pripadnosti i društvene kohezije, manje je vjerovatno da će se pojedinci okrenuti ekstremističkim ideologijama kao sredstvu za pronalaženje svrhe i smisla u svojim životima.

¹¹⁶ National Strategy on Countering Radicalization to Violence. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca

¹¹⁷ Ibidem

¹¹⁸ Building Resilience Against Terrorism: Canada's Counter- (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca

Dugoročne strategije za sprečavanje radikalizacije i promicanje mira također su važan dio pristupa na više nivoa¹¹⁹. Ovo uključuje osnaživanje zajednica i promicanje tolerancije i razumijevanja među različitim skupinama. Programi koji se bave pitanjima kao što su obrazovanje, zapošljavanje i socijalna uključenost mogu pomoći u sprečavanju radikalizacije i promicanja mira¹²⁰. Ovi programi mogu pomoći u stvaranju održivih zajednica koje su otpornije na ekstremizam i koje se temelje na vrijednostima poput tolerancije, razumijevanja i poštovanja ljudskih prava.¹²¹

U zaključku, suzbijanje terorizma psihološkim sredstvima zahtijeva pristup na više nivoa koji se bavi i individualnim i društvenim faktorima. Izgradnja otpornosti kod pojedinaca, porodica i zajednica, kao i rješavanje mentalnog zdravlja i traume, važni su psihološki pristupi. Osim toga, politike kao što su kohezija zajednice i borba protiv terorizma mogu pomoći u sprječavanju radikalizacije rješavanjem društvenih pitanja kao što su siromaštvo i diskriminacija. Od ključne je važnosti pristupiti ovom pitanju na više nivoa, uz saradnju između vladinih agencija, društvenih organizacija i stručnjaka za mentalno zdravlje. Obraćajući se osnovnim uzrocima terorizma i implementirajući dugoročne strategije za mir, možemo raditi na sigurnijoj budućnosti za sve.

¹¹⁹ Office of Counter-Terrorism |. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.un.org/counterterrorism/

¹²⁰ Building Resilience Against Terrorism: Canada's Counter, Ibidem

¹²¹ What should global mental health do about violent (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6669963/

6. Literatura

- Baudrillard, J. (2003), *Duh terorizma*, Zagreb, Meander.
- Beck, U. (2004), *Moć protiv moći u doba globalizacije*, Zagreb, Školska knjiga.
- Berlin, I. (2000), *Četiri eseja o slobodi*, Split, Feral Tribune.
- Bhanot, D., Singh, T., Verma, S., Sharad, S. [HTML], *Stigma and discrimination during COVID-19 pandemic*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2020.577018/full
- Brown, W., *Neo-liberalism and the end of liberal democracy*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz muse.jhu.edu/pub/1/article/48659/summary
- *Building Resilience Against Terrorism: Canada's Counter-* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca
- Burke, B., Kosloff, S., Landau, M., *Death goes to the polls: A meta-analysis of mortality salience effects on political attitudes*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/pops.12005
- Byman, D., *The logic of ethnic terrorism*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576109808436060
- Coady, T. (2004), *Terorizam, pravedni rat i krajnja nužda*. U: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.), *Terorizam i pravednost*, Zagreb, Kruzak, str. 25 – 42.
- *Cooperation of law enforcement and intelligence agencies* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.cairn.info
- *COUNCIL OF EUROPE HANDBOOK FOR PRISON AND* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz rm.coe.int/16806f9aa9
- *Counter-Terrorism Module 4 Key Issues: Criminal Justice* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.unodc.org
- *Democracy, the Rule of Law and Terrorism: What is the relationship between governance conditions and terrorist threats?*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz reconnect-europe.eu
- Derenčinović, D. (2002), *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Dworkin, R. (2003), *Shvaćanje prava ozbiljno*, Zagreb, Kruzak.
- *Fighting Terrorism: The Democracy Advantage*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.journalofdemocracy.org
- Ganor, B., *Terrorism as a strategy of psychological warfare*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J146v09n01_03
- Gewirth, A (1992), *Osnova i sadržaj ljudskih prava*. U: Matulović, M. (ur.) *Ljudska prava*, Rijeka, Izdavački centar Rijeka, str. 105 – 127.
- *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.icct.nl/handbook-terrorism-prevention-and-preparedness
- *Human Rights and Humanitarian Law as Competing Legal* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz academic.oup.com/book/5907/chapter/149213369
- Huntington, S.P. (1997), *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*, Zagreb, Izvori.
- Husband, C., Alam, Y. [BOOK][B] *Social cohesion and counter-terrorism: A policy contradiction?*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz books.google.com
- *IS LIBERAL DEMOCRACY THE SOLUTION TO TERRORISM—OR IS IT PART OF THE PROBLEM?*. (n.d.), Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.degruyter.com/document/doi/10.7312/gano17212-007/html
- Kaniasty, K., Norris, F., *Social support in the aftermath of disasters, catastrophes, and acts of terrorism: Altruistic, overwhelmed, uncertain, antagonistic, and patriotic communities*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz books.google.com

- Kant, I. (1990), *Kritika praktičkog uma*, Zagreb, Naprijed.
- Matulović, M. (1992), *Suvremena teorija ljudskih prava*. U: Matulović, M. (ur.) *Ljudska prava*, Rijeka, Izdavački centar Rijeka, str. 9 – 140.
- *Media and terrorism*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz pace.coe.int/files/10914/html
- Mill, J. S. (1918), *O slobodi*, Zagreb, Hrvatska politička biblioteka.
- *National Strategy for Combating Terrorism - state.gov*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz 2001-2009.state.gov/s/ct/rls/wh/71803.htm
- *National Strategy on Countering Radicalization to Violence*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.publicsafety.gc.ca
- *NATO - Topic: Countering terrorism*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm
- *NCTC Home*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.dni.gov/index.php/nctc-home
- Niniah, S. (2004), *Prema definiciji terorizma*. U: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.), *Terorizam i pravednost*, Zagreb, Kruzak, str. 15 – 23.
- O' Keefe, M. (2004), *Pravedan odgovor na međunarodni terorizam*. U: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.), *Terorizam i pravednost*, Zagreb, Kruzak, str. 147 – 169.
- *Office of Counter-Terrorism* |. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.un.org/counterterrorism/
- Pettiford, L. i Harding, D. (2005), *Terorizam: novi svjetski poredak*, Zagreb, Mozaik knjiga.
- *Preventing violent extremism through education: a guide* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247764
- Primorac, I. (1995), *Terorizam i etika*. *Filozofska istraživanja*, 56 – 57 (1-2): 291-303.
- Primorac, I. (2004), *Državni terorizam*. U: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.), *Terorizam i pravednost*, Zagreb, Kruzak, str. 57 – 73.
- *Pushed to Extremes: Domestic Terrorism amid Polarization* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.csis.org
- *Pushed to Extremes: Domestic Terrorism amid Polarization and Protest*. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz www.csis.org
- *Right-Wing Extremism and Terrorism in Europe Current* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz cco.ndu.edu
- *Social Determinants of Health, Violent Radicalization, and* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5586006/
- Southwick, S., Litz, B., Charney, D., Friedman, M. [BOOK][B], *Resilience and mental health: Challenges across the lifespan*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz books.google.com
- Taspinar, O., *Fighting Radicalism, Not "Terrorism": Root Causes of an International Actor Redefined*. (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz heionline.org
- *Terrorism*. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz en.wikipedia.org/wiki/Terrorism
- *Terrorist Groups Remain Significant Threat in Conflict Zones* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz press.un.org/en/2023/sc15396.doc.htm
- *The National Security Strategy of the United States* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html
- *The National Security Strategy of the United States of America*. (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html
- *Using Community-focused Policing to Combat Terrorism* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.justice.gov/criminal-icitap/file/1335496/download
- *What should global mental health do about violent* (n.d.) Preuzeto Septembar 21, 2023, iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6669963/

- *What Terrorists Really Want: Terrorist Motives and Counterterrorism Strategy on JSTOR.* (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz www.jstor.org/stable/30129792
- *What the World's Terrorist Groups Have in Common | World101.* (n.d.) Preuzeto Jun 13, 2023, iz world101.cfr.org

Naziv odsjeka i/ili katedre: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

Predmet: TERORIZAM I POLITIČKO NASILJE

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: SAMIR JAHOVIĆ

Naslov rada: **Odgovori demokratskih društava na izazove suvremenog terorizma – analiza teorije i prakse**

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 55

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis

Sarajevo, 05.12.2023.